

verò in specie implenda est. I. Mevius, ff. de condit. & demollit. & notat Barr. in l. Gallus. §. & quid si tantum, n. 3. ff. de liber. & posth. Galiana ibid. n. 8. Dec. conf. 1. n. 19. & conf. 89. n. 3. Roland. conf. 56. n. 22. & 23. vol. 3. Lara de annuvers. lib. 1. c. 2. n. 29. Cum igitur dispositio testatoris sit voluntaria, debet in forma specifica impleri ita, ut legatum tribuatur puellis maritandis, pro quibus ex mente testatoris intelligitur legatum institutum, non verò pro ingredientibus Religionem.

Itaque non obstant adducta; nam procedunt, quando non constat de legato pro matrimonio carnali; tunc enim testator absolute legat pro dotandis, nihil exprimendo, an velit dotare in ordine ad matrimonium carnale; ac proinde non durat eadem causa pietatis, nempe avertio si peccatis juvando in ordine ad ingressum Religionis, sed alia, quæ non est de mente testatoris; nec dotatio puellarum, quocumque modo est inuenta à testatore, sed dotatio in ordine ad talem finem, scilicet ad contrahendum matrimonium carnale, atque ad alendam prolem, avertendumque hoc pacto à peccatis; & ideo determinata dotatio est de mente testatoris, quia causa finalis refringit dispositionem, l. Unum ex familia §. fin. ff. de leg. 2. Ac proinde una causa pia non potest excludi per aliam, Clem. quia contingit de relig. dom. & dispositio testatoris utpotè voluntaria in forma specifica est adimplenda ita, ut nec etiam uberiori modo adimplenda sit, cap. Cui de non sacerdotibus, de præb. in 6. quia licet adhuc sit causa pia, est tamen diversa, atque adeo contra mentem testatoris; & ita declaravit Sac. Congregatio Concilii ad cap. 5. ff. 25. de reform. in Barenii subfidii dotalis 15. Septembris 1668. Sacra &c. censuit, subfilium dotis legatum pro maritandis bonestis puellis cum restitutione dotis pro multiplicitate moris in casu, quo filii non existant, non potest dari Virginibus ad professionem requirere admittendis.

CONSULTATIO LXXXIII.

Cum in Concilio Tridentino sess. 24. c. 12. de ref. sancitum sit, quod omnes divina per se, & non per substitutos contempnantur obire officia, & Episcopi celebrant, aut alia Pontificalia exercent assistere, & intervenire, ideo quæro primo,

An Canonici teneantur assistere, & intervenire Episcopo solemniter celebranti?

Secundo, an quando Episcopus privatim celebrat, teneantur Canonici intervenire, & assistere?

Tertio, an Canonici debeant assistere, & intervenire Episcopo suffraganeo, quando nomine proprii Episcopi exercet functiones Pontificales?

Quarto, an quando Episcopus solemniter celebrat in aliena Ecclesia, ubi sunt sufficientes presbyteri pro assistentia, spectat adhuc Canonicos illi assistere?

Quinto, quinam ex Canonici teneantur assistere Episcopo solemniter celebranti?

Sexto, in quibus assistentes Canonici intervenire debeant Episcopo?

Septimo, an & qua pena Episcopus cogere possit Dignitates, & Canonicos ad sibi assistendum, & interveniendum?

Octavo, an possint Dignitates, & Canonici per substitutos implere munus assistendi Episcopo in Pontificalibus functionibus?

Ad primum respondeo affirmativè, idque ex Tridentino loco citato, & docent communiter DD. nominatim Mandosin signat. Grat. in disp. de non resol. v. Concilium Tridentinum, Ugo. de off. Episc. c. 16. §. 3. n. 1. par. 1. Vener. lib. 4. ex am. Episc. c. 40. Alcedo in præf. Episc. c. 13. n. 34. & Rubens in apbor. sm. Episc. v. Assistentia. Quæ obligatio fundatur tum in dignitate Episcopi, tum in officio Canonico, quia cum Episcopus sit dignitatum culmen, nisi cum pridem de renunc. &c. Venerabilis de præb. & notant omnes cum Glossa in cap. licet de præb. in 6. exigit etiam in celebrati actione fide dignitatis, qualis est Pontificalis celebratio, servitium fidei præstari à dignioribus inter Clericos, quales sunt Canonici, qui tenentur simul cum ceteris Ecclesie intervenire.

Quod quidem procedit non solum, quando Episcopus celebrat in Cathedrali, sed etiam in alia Ecclesia intra Civitatem, non autem in Diocesi, esset enim valde onerosum, si Canonici tenerentur egredi à Civitate ad interveniendum, & assistendum Episcopo, & ita declaravit S. Rituum Congregatio die 2. Augusti 1631. & tradunt Gallet. in margar. v. Canonici circa fin. & Rubens eo loco num. 2.

Ad secundum respondeo negativè, quia licet Concilium Tridentinum absolute dicat, quod teneantur assistere Episcopo celebranti, attamen quia statim subdit, aut alia Pontificalia exercent; hæc verba declarant, quod intelligatur de celebratione Pontificali, quia dictio alia Pontificalia supponit aliquid Pontificalis, ac proinde quod celebratio sit Pontificalis; nam dictio alia, cum de sui natura sit repetitiva familiarum qualitaturn, l. 3. de servit. fugit ubi Glof. & in l. Barbarius, v. Alio jure, ff. de off. Præsid. & cap. Sedes de rescript. ubi etiam Glof. v. alio quocumque jure, & in cap. Cum non ab homine, de judic. v. Alio crimine, cumque in præsentia habeat expressam qualitatem Pontificalium, necessarium eandem qualitatem supponit in Celebratione; sicque tenent Ugo. loc. alleg. Rubens ibid. n. 4. asserentes ita fuisse declaratum à Sacra Congregatione, Alced. de præb. Episc. dignit. part. 1. cap. 13. num. 34. & Vener. ubi supra, quinnò, si Canonici assisterent privatim Celebranti, non lucrarentur distributiones, ut declaravit S. Congregatio Concilii ad hunc locum die 17. Martii 1619.

Si verò extet in aliqua Ecclesia consuetudo, quod Canonici assistant Episcopo etiam privatim celebranti, est observanda; nam ejusmodi assistentia est quedam servitus, quæ proinde præscribi potest; unde Canonicos eo casu teneri assistere, nec amittere distributiones, declaravit S. Rituum Congregatio in Lamatenfi 8. Aprilis 1608.

Ad tertium respondeo affirmativè, nam suffraganeus est subrogatus in locum Episcopi in ordine ad functiones Episcopales, ac proinde est ejusdem juris, & conditionis cum Episcopo quoad has functiones, ut observant Bald. in l. Parabolam, C. de Episc. & Cler. Cæphal. conf. 20. num. 2. lib. 1. & ideo debetur ipsi à Canonici idem honor, idemque servitium; quod etiam declaravit eadem S. Rituum Congregatio in Bracharenti 20. Februarii 1604. Cum enim delegatus representet personam delegantis, & ipse ipsius sustineat in ea functione, & alias sit æqualis dignitatis; debentur etiam eadem obsequia.

An verò præter assistentiam duorum Canonico, qui exercent munus Diaconi, & Subdiaconi, debeant ejusmodi Suffraganeus habere assistentiam aliorum duorum Canonico, licet non Dignitatum, affirmat Sac. Rituum Congregatio in Tarraconensi 7. Julii 1612. licet negaverit in dicta Bracharenti 1. Octobris 1507. Quocirca observanda est consuetudo uniuscujusque Ecclesie, quæ plurimum valet in materia præcipientiarum, dummodo sit rationabilis, Seraph. decis. 964. Ludov. in decis. 324. n. 2. Rot. decis. 4. in fin. de elect. in nov. & decis. 596. part. 4. recent. & in Pampilonen præcipientiarum 17. Junii 1592. coram Pamphilio.

Ad quartum respondeo etiam affirmativè, quia Canonici sunt membra, quæ simul cum Episcopo tanquam capite constituunt unum corpus, cap. Movit de his, quæ sunt à Præl. sine cons. Capit. Quemadmodum enim membra recipiunt influxum à capite, ita ipsa interveniunt in ejus functionibus, & ideo etiam Canonici tanquam membra debent in propriis functionibus intervenire Episcopo, qui non debet ab extraneis extra proprium corpus emendicare servitium, sed à propriis membris debet recipere gloriam, & splendorem, & ita declaravit Sacra Rituum Congregatio in Calaguritana 1. Julii 1601. in Bononiensi 20. Aprilis 1602. in Brundusina 15. Julii 1617. & Capitulo Cathedrali Interamnenis narranti, quod Episcopus extra Cathedralem relictis Canonici adhibeat Presbyteros simplices intervenientes, sub die 2. Augusti 1631. respondit, non convenire, sed Canonicos Cathedralis in casu proposito intervenire debere etiam extra Cathedralem, & non alios inferiores.

Unde eadem assistentia debetur à Canonici, quando Episcopus interit in alienis Ecclesiis Missæ solemniter, aut Vesperis, vel si ipse Pontificaliter concionetur intra civitatem; quia talis assistentia ipsi debetur ratione dignitatis in ordine ad omnes Pontificales functiones; nec decet, quod Episcopus assistens Vesperis solemnibus suæ Ecclesie Cathedralis

thedralis ob penuriam Sacerdotum admittat Clericos minoribus tantum initiatis pro assistentibus cum pluvialiibus, etiam in solemnioribus festivitibus, cum melius sit, non habere assistentes, quam eos habere indecentes, ut declaravit Sac. Rituum Congregatio in Casertana 18. Septembris 1632.

Ad quintum respondeo; præter Diaconum, & Subdiaconum, qui cantent Evangelium, & Epistolam, debere assistere tres alios, nempe primam Dignitatem, quocumque nomine appelletur, & duas alias Dignitates, seu Canonicos; ita declaravit Sacra Rituum Congregatio in Janseni 1609. & in dicta Calaguritana die 1. Julii 1601. & in Reatina 10. Januarii ejusdem anni 1609. & in Vercellensi 7. Augusti 1610. quia, cum Episcopus solemniter celebrando exerceat functionem nobiliorum inter illas, quæ ipsi congruunt, debet etiam à nobilioribus membris sui corporis habere assistentiam, & expressè declaravit eadem Sac. Congregatio in Monopolitana sub die 13. Octobris 1612. in hunc modum. Aut præbende sunt distinctæ in presbyterales, & diaconales, & tunc Episcopo solemniter celebranti assistere debent pro presbytero assistente digniores de Capitulo, quocumque nomine nuncupentur, dummodo sit in sacerdotio constitutus; Episcopo verò non celebranti, sed divinis tantum præsentem, pro presbytero assistente intervenire debent digniores Canonico, seu Dignitates, aut præbende non sunt distinctæ in presbyterales, & diaconales, & tunc Episcopo solemniter celebrati, five divinis tantum præsentem sit, pro presbytero assistente debent digniores de Capitulo juxta dispositionem Ceremonialis lib. 1. cap. 7. & 8.

Canonici autem assistentes Episcopo celebranti, aut divinis officiis intererenti, si præbende sint distinctæ in presbyterales, & diaconales, assumuntur sunt ex numero Diaconorum, ut declaravit Sac. Rituum Congregatio in Nolana 23. Maii 1603. Nam ad munus Diaconorum spectat intervenire Sacerdoti; debent verò eligi hi duo Canonici juxta constitutiones Capituli, aut consuetudinem, si extet; quod si neque consuetudo, neque constitutiones de hæc, aliquid disponant, ad Episcopum spectabit nominare, qui debent assistere, Vener. d. cap. 40. & Alcedo de præb. Episc. dignit. part. 1. cap. 13. num. 34. dumque assistent Episcopo, non debent omnes eodem habitu uti, sed proprio unicuique ordini, & proinde non debent omnes indui pluvialiibus, sed tantum Dignitates ipsi debent; Canonici verò presbyteri ut debent planetis, Diaconi verò, & Subdiaconi Dalmaticis; quod etiam in processionibus servandum est, ut pluries declaravit S. Rituum Congregatio, præsertim in Neapolitana 25. Martii 1602. & in Placentina 29. Maii 1607.

Ad sextum respondeo; præter ea, quæ præscripta sunt in Ceremoniali Episcoporum; quod omnino servandum est, ut censuit S. Rituum Congregatio in Alexandrina 15. Martii 1608. hæc accipere; quando thurificandus est Episcopus, non debet thurificari à Diacono, qui cantat Evangelium, sed ab assistente, pro presbytero, five sit Dignitas, five Canonicus juxta declarationem S. Rituum Congregationis in Placentina 19. Maii 1607. decet enim, quod Episcopus hunc honorem accipiat à digniori ministro; nam ideo Diaconus thurificat celebrantem, quia non adest alius dignior minister.

Ubi extat consuetudo, quod Canonici, & Dignitates ministrent Episcopo, mitram, gremiale, thuribulum, & id genus alia, debet servari; sicut etiam si ad sit consuetudo, quod Dignitas, seu Canonici gestet baculum Pastoralis ante Episcopum in quibusdam solemnitatibus, quemadmodum declaravit Sac. Rituum Congregatio in Lamecensibus 5. Julii 1603. Hujusmodi enim consuetudines sunt laudabiles; quia sunt ad gloriam, & splendorem dignitatis Episcopalis, ac proinde observandæ sunt ex cap. fin. de consuet.

In Missa solemniter ad Gloria, Credo, Sanctus, Dignitates, & Canonici, ac etiam Vicarius Generalis, non autem exteri debent facere Circulum ante Episcopum, prout censuit Sacra Rituum Congregatio in Macerateni 20. Septembris 1630. quem Circulum tenentur facere Canonici choro deputati, quocumque Episcopus intraret cum cappa Missæ solemnibus, ut censuit eadem S. Rituum Congregatio in Casanensibus 5. Martii 1633.

Quando Episcopus assistit Divinis officiis cum cappa, & Canonici assistentes non debent ipsi biretum imponere, & deponere, sed hoc ipse præstare debet. Ita censuit eadem

Sac. Congregatio die 4. Aprilis 1626. in Laudensi, & 21. Augusti 1632. in Iserniensi respondit, neque Dignitates, neque Canonicos assistentes Episcopo teneri caput Episcopo regere, & detegere, quando assistit divinis cum cappa, & bireto. Hoc enim obsequium est solum debitum Episcopo ratione functionis Ecclesiasticæ ab ipso exercite, ultra quod quia tunc exercet Pontificale munus, & ideo, ultra illud extendi non debet.

Sacra Congregatio Concilii in Abulensi censuit, Canonicos accedere debere ad cubiculum Episcopi, quoties ipse non privatim, sed pontificaliter cum cappa in diebus Missæ, & solemnibus voluerit descendere, ut assistat vel horis divinis, vel Missæ sacrificio, multoties magis si ipse celebraturus est. In reditu verò usque ad ostium domus Episcopi, Episcopo præeunte, ipsique sequentibus comitari debere. In diebus verò ferialibus quando privatim venit ad Ecclesiam celebraturus, debere nonnullos ex Canonici accedere ad ostium Ecclesie, & Episcopum comitari. Idipsum in reditu observantes, quæ Congregationis sententia, cum Episcopo intima fuisset, respondit ex consuetudine ad idem teneri etiam Dignitates, & Portionarios.

Eadem Sacra Congregatio censuit, quod Episcopo re 16 divina peragenda causa ad Ecclesiam venientem cum cappa Pontificali concomitantibus Canonici dignior ex capitulo in porta primaria Ecclesie porrigit asperforium cum osculo. Cum verò privatim adit Ecclesiam, tunc ex suis familiaribus unum aquam aspergendo, ut est consuetudo, porrigit.

In Neapolitana Archiepiscopo, Sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium negotiis præposita die 5. Augusti 1575. ita censuit: è molto conveniente, che volendo V. S. ministrare nella sua Chiesa, i Canonici l'accompagnino, e gli assistano conforme alle ceremonie di quella Chiesa. E non lo facendo, sappiano di mancare all'ufficio loro, & alla riverenza, che devono al lor Prelato, non si dovendo ancora aggravare per la medesima causa d'accompagnarlo ad ogni tempo, ch'ella vuole assistere con esso loro a divini Uffici. Azione, che essi dovrebbero desiderare, ancorche all'una, & all'altra compagnia non pajano bene assistere essi con pena particolare, come ne anche alla Compagnia, quando à lei occorre invitata andare all'altre Chiese, dovendole ella persuadere, che a ciò fare debbano esser tirati non per via d'interesse, ma per amore, e riverenza. Quindi è obligo particolare de' Canonici a giudizio della Sac. Congregazione d'onorare i Principi forasteri della lor presenza, quando vanno à visitar la Chiesa Cathedrali. Siccome anche crederebbe fosse bene quando si potesse fare senza cagionar novità, che V. S. quando hà da ministrare Pontificalmente, si facesse in alcun luogo della Chiesa concedente, e non fuori, e che le reliquie si mettessero nell'Altare, dove si vuol celebrare, che i Canonici non andare all'altare precedessero, o seguitassero, conforme alle ceremonie del tempo, pretermittendo il farli portar la coda de' piviali, e pianeta da essi, facendo ancora portar le mitre, e'l baculo pastorale da altri, che da Canonici.

Idem censuit eadem Sacra Congregatio in Brundusina 18 die 16. Augusti 1583. nimirum: Che in modo alcuno non deve il Prelato farli portar la coda della cappa pontificale da Canonici, ne meno dagli stessi la Croce avanti, essendo questo officio di Capellano, e la consuetudine contraria è mero abuso.

Et in Panormitana die 28. Maii 1584. eadem S. Congregatio censuit, che mentre l'Arcivescovo si volesse in Pontificale, i Canonici devono sedere, e quanto all'assistere, quando celebra Pontificalmente si doverà ad unguem osservare il Pontificale, & il medesimo si deve far nel dar la cenere, le palmæ, sedere in choro, & altre cose simili circa la priorità. Che le campane si debbano sonare alle bore competenti circa i divini Uffici, senza aver rispetto alla commodità dell'Arcivescovo; si offerri il Pontificale circa il porger l'incenso, e navetta, lasciando l'inginocchiarsi.

Et in eadem: Auendo l'Arcivescovo ordinato, che sotto pena di scomunica tutti i Canonici, e Dignità ogni volta che esso voleva andare in Chiesa, dovessero accompagnarlo eundo, & redeundo dalla camera alla Chiesa, & altre cose, la Sac. Congregazione ordinò, che si tenesse la pena della scomunica, che bastasse per l'averire, che i Canonici andassero solamente alla porta della Chiesa a ricevere l'Arcivescovo, eccetto ne giorni più solenni, ne quali devono andare alla Camera, e quivi dall'Arcivescovo si doverà dar loro da sedere per quel poco di tempo, che aspettaranno, quando occorre,

Tom. V.

M che

Sac. Congregatio die 4. Aprilis 1626. in Laudensi, & 21. Augusti 1632. in Iserniensi respondit, neque Dignitates, neque Canonicos assistentes Episcopo teneri caput Episcopo regere, & detegere, quando assistit divinis cum cappa, & bireto. Hoc enim obsequium est solum debitum Episcopo ratione functionis Ecclesiasticæ ab ipso exercite, ultra quod quia tunc exercet Pontificale munus, & ideo, ultra illud extendi non debet.

Sacra Congregatio Concilii in Abulensi censuit, Canonicos accedere debere ad cubiculum Episcopi, quoties ipse non privatim, sed pontificaliter cum cappa in diebus Missæ, & solemnibus voluerit descendere, ut assistat vel horis divinis, vel Missæ sacrificio, multoties magis si ipse celebraturus est. In reditu verò usque ad ostium domus Episcopi, Episcopo præeunte, ipsique sequentibus comitari debere. In diebus verò ferialibus quando privatim venit ad Ecclesiam celebraturus, debere nonnullos ex Canonici accedere ad ostium Ecclesie, & Episcopum comitari. Idipsum in reditu observantes, quæ Congregationis sententia, cum Episcopo intima fuisset, respondit ex consuetudine ad idem teneri etiam Dignitates, & Portionarios.

Eadem Sacra Congregatio censuit, quod Episcopo re 16 divina peragenda causa ad Ecclesiam venientem cum cappa Pontificali concomitantibus Canonici dignior ex capitulo in porta primaria Ecclesie porrigit asperforium cum osculo. Cum verò privatim adit Ecclesiam, tunc ex suis familiaribus unum aquam aspergendo, ut est consuetudo, porrigit.

In Neapolitana Archiepiscopo, Sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium negotiis præposita die 5. Augusti 1575. ita censuit: è molto conveniente, che volendo V. S. ministrare nella sua Chiesa, i Canonici l'accompagnino, e gli assistano conforme alle ceremonie di quella Chiesa. E non lo facendo, sappiano di mancare all'ufficio loro, & alla riverenza, che devono al lor Prelato, non si dovendo ancora aggravare per la medesima causa d'accompagnarlo ad ogni tempo, ch'ella vuole assistere con esso loro a divini Uffici. Azione, che essi dovrebbero desiderare, ancorche all'una, & all'altra compagnia non pajano bene assistere essi con pena particolare, come ne anche alla Compagnia, quando à lei occorre invitata andare all'altre Chiese, dovendole ella persuadere, che a ciò fare debbano esser tirati non per via d'interesse, ma per amore, e riverenza. Quindi è obligo particolare de' Canonici a giudizio della Sac. Congregazione d'onorare i Principi forasteri della lor presenza, quando vanno à visitar la Chiesa Cathedrali. Siccome anche crederebbe fosse bene quando si potesse fare senza cagionar novità, che V. S. quando hà da ministrare Pontificalmente, si facesse in alcun luogo della Chiesa concedente, e non fuori, e che le reliquie si mettessero nell'Altare, dove si vuol celebrare, che i Canonici non andare all'altare precedessero, o seguitassero, conforme alle ceremonie del tempo, pretermittendo il farli portar la coda de' piviali, e pianeta da essi, facendo ancora portar le mitre, e'l baculo pastorale da altri, che da Canonici.

Idem censuit eadem Sacra Congregatio in Brundusina 18 die 16. Augusti 1583. nimirum: Che in modo alcuno non deve il Prelato farli portar la coda della cappa pontificale da Canonici, ne meno dagli stessi la Croce avanti, essendo questo officio di Capellano, e la consuetudine contraria è mero abuso.

Et in Panormitana die 28. Maii 1584. eadem S. Congregatio censuit, che mentre l'Arcivescovo si volesse in Pontificale, i Canonici devono sedere, e quanto all'assistere, quando celebra Pontificalmente si doverà ad unguem osservare il Pontificale, & il medesimo si deve far nel dar la cenere, le palmæ, sedere in choro, & altre cose simili circa la priorità. Che le campane si debbano sonare alle bore competenti circa i divini Uffici, senza aver rispetto alla commodità dell'Arcivescovo; si offerri il Pontificale circa il porger l'incenso, e navetta, lasciando l'inginocchiarsi.

Et in eadem: Auendo l'Arcivescovo ordinato, che sotto pena di scomunica tutti i Canonici, e Dignità ogni volta che esso voleva andare in Chiesa, dovessero accompagnarlo eundo, & redeundo dalla camera alla Chiesa, & altre cose, la Sac. Congregazione ordinò, che si tenesse la pena della scomunica, che bastasse per l'averire, che i Canonici andassero solamente alla porta della Chiesa a ricevere l'Arcivescovo, eccetto ne giorni più solenni, ne quali devono andare alla Camera, e quivi dall'Arcivescovo si doverà dar loro da sedere per quel poco di tempo, che aspettaranno, quando occorre,

Tom. V.

M che

che l'Arcivescovo quando viene alla Chiesa fossero incominciati in Choro i detti Uffici, i Canonici non sono tenuti andar né anche alla porta per riceverlo.

21 Eadem Sacra Congregatio die 25. Maii 1586. decrevit, Dignitates item, & Portionariosque, ac Canonicos debere Episcopum assistere. Circa vero deputacionem Assistentium, an sit facienda à Capitulo, vel ab Episcopo, Congregatio respondit, in hoc servandum esse consuetudinem, quae si nulla sit, servetur, quod in Pontificali praescribitur.

22 Et in Ariminesi die 6. Aprilis 1588. censuit, che Monsignor Vescovo mandi la sera avanti per un suo servidore, quando la mattina vuole andare alla Cattedrale, e la mattina quando vuole andare al vespro. Quando è buon tempo, per buona creanza vadino due Canonici, e almeno uno all'abitazione di Monsignore per accompagnarlo alla Cattedrale; ma piovenendo, o che sia altro cattivo tempo, che non siano obligati. Quando il Vescovo vuol pigliar l'abito pontificale alla porta della Cattedrale, tutti i Canonici siano ivi presenti per dargli il primo di essi l'asperisio, e per accompagnarlo tutti processionalmente al Santissimo Sacramento, o al Choro, dove vorrà andare. E pigliando il detto abito in Sagrestia, o in altra parte di detta Chiesa, vi si trovino parimente i Canonici per accompagnarlo, come di sopra. E arrivando il Vescovo alla porta in tempo, che i Canonici discessero le ore in Choro, vadino subito quattro di essi, o almeno due, secondo il numero, che ve ne sarà, per assistere, & accompagnare, come di sopra, e gli altri seguano l'ufficio, e non possino quelli, che andranno per ciò esser puntati. E se il Vescovo si trattenesse alla porta, o arrivasse alla fine dell'ora Canonica, in tal caso, quella finita, vadino tutti a riceverlo, & accompagnarlo come sopra: i quali Canonici tutti insieme finito l'ufficio, devono accompagnarlo fino alla porta della Chiesa, ed in esultantibus cum reverentia dal Vescovo. Quando il Vescovo sta à la predicazione nella Cattedrale, gli stimo assistenti almeno due Canonici. Se il Vescovo celebrerà pontificalmente gli stimo assistenti i Canonici secondo il solito. Ma utendum est in Cattedrale, gli stimo assistenti almeno una Dignitas, & un Canonico più vecchio per porgergli l'Evangelio, e la pace. Il Vescovo andando alla Cattedrale per altra occasione, che per celebrare solemnemente, o stare alla predicazione, & Messa, & altre simili azioni, non sono obligati i Canonici accompagnarlo, ne meno assistere. I Canonici non sono obligati ad accompagnarlo, o assistere fuori della Cattedrale, se non fosse per consecrare, o riconciliare Chiesa, o Cemetery, tener ordinationes, cresinare, o communicare il popolo, o per far simili altre azioni pontificali in publico, nelle quali devono i detti Canonici assistere al Vescovo, esercitandole però nella Chiesa.

23 Et quidem ratione huius assistentiae ipsi quoque Canonici compuncti splendorem, ac venerationem, quia communicant in peragenda illa pontificali functione, & cum eodem Episcopo conjunguntur, & ideo, licet minus digni, praesertim tamen ceteris omnibus, ut censuit Sac. Rit. Congregat. in Caputagenis 18. Maii 1602. & ratione eisdem assistentiae thurificatur, & recipiunt pacem ante Dignitates, ut declaravit eadem S. Congreg. in Cremonesi 28. Septembris 1612. & in Nolana 23. Maii 1602. & in Bracharensi 19. Junii 1618. Qui honor eisdem impendi debet etiam ante Massifuram licet sit de majoribus, sicut decrevit eadem Sac. Congregatio in Patavina die 2. Martii 1602. Nam in illa functione, tamquam cooperatores incorporantur eidem Episcopo, & sicut peragunt unum, ac idem ministerium divinum; ita etiam sunt veluti partiales ministri constituentes unam integram principium eisdem ministerii, & ideo non debent separari ab Episcopo in honore.

24 Ad septimum respondeo; Posse etiam censuris, alivis iuris remediis. Constat ex Tardino loco allegato, & censuit S. Congreg. Rituum in Radicina 10. Januarii 1609. & S. Congregatio Concilii in Rhegensis, ibi: Canonici resistentes assistere Episcopo Pontificalia obeunt ministerii possunt, & eadem multi vocati, ut personam ad partem suam tam in Missarum, quam aliorum munerum celebratione explerent, dummodo tamen haec munia appellatione divinorum officium tenent. Etenim cum Episcopus ius habeat ad exigenda huiusmodi obsequia, sitque caput, debet etiam habere vim coactivam, per quam cogere possit ad sibi exhibenda debita obsequia. Unde his ipsis penis compelli potest, etiam primam Dignitatem, si recusit in assistendo obsequium debitum praestare, ut censuit eadem S. Congreg. Ri-

tuum in Calaguritana 12. Decembris 1620. Censuram enim Ecclesiasticam sunt remedia congrua, quibus apud Ecclesiasticos exercitur vis compulsiva, & redactantur reducuntur ad debita officia.

Ad octavum respondeo, non posse, sed debere per se huiusmodi obsequia praestare, non Concilium eo loco absolute disponit, quod omnes divina per se, & non per substitutos compellantur obire officia. Haec autem assistentia est quoddam officium, quod impendere tenentur ratione Dignitatis, aut Canoniciatus; & ita declaravit S. Rituum Congregatio 18. Maii 1602. nempe, Sacra, & Continentes dignitates, Canoniciatus, vel Portiones in Ecclesiis praesertim Cathedralibus cujuscumque auctoritatis sint, tenentur Episcopo solemniter celebranti, aut Pontificalia exercenti assistere, ac vestibus sacris indutos eidem infervere, nec non munera istidem Dignitatibus, Canoniciatus, & Portionibus in decanatione Missae, Evangelii, Epistolae, & solum functione, praestatione, incumbentia, & annexa per se ipsos subire, & exercere iuxta Sacrorum Canonum, & Concilii Tridentini dispositionem, ac cujusque Ecclesiae particularem ordinationem debere. Quod si quando aliquis legitimum impedimento detentus ea per se ipsum implere non poterit, tunc alios, eisdem tamen Ordinis, & gradus, non autem inferioris dignitatis, nempe Dignitates alias Dignitates, Canonici, & Portionarii respiciendos alios Canonicos, & Portionarios in sua quisque hebdomada, ne gradum, & Ordinem praerogative confundantur, deputare debet, quibus per Episcopum opportuna remedia etiam huius decreti vigore providendum fore.

Id tamen limitandum est, ut non habeat locum, si supervenit impotentia naturalis, ratione cuius impediuntur huiusmodi functiones exercere. Nam facti percipiunt distributiones, & excusantur à servitio, quando infirmitate impediuntur, c. un. §. qui vero de Cler. non res. in §. & c. 1. de Cler. egrot. Ita etiam ratione impotentiae supervenientis ex aliqua infirmitate excusantur à praeparandis functionibus; quod enim quis inivit patitur, necumentum illi afferre non debet, Glor. in c. fin. de In vita d. §. in c. Presbyteros d. 50. habeturque in l. cum à tribus C. qui per. in l. Praefes Provincie C. de appellatione.

Quoniam vero frequentem, ac utilem materiam agimus, placet ipsi paulisper insistentibus dubia proposita in S. Rituum Congregatione cum suis resolutionibus eodem spectantia referre, instantibus Cardinali Roderigo, Archiepiscopo Hispalensi, Dignitatibus, & Canonicis, ac Capitulo eisdem Ecclesiae Metropolitanae, quae resolutiones Clemens VIII. suis litteris in forma Brevis confirmavit, approbavitque sub datum Romae die 17. Junii 1592.

Primum dubium. An quando Archiepiscopus solemniter celebrat, vel alia Pontificalia munia exercet, compellere possit Dignitates, Canonicos, & universum Capitulum Ecclesiae Metropolitanae, ut sibi assistant, & serviant?

Secundum. Posse quod sit, quomodo ritu, & à quibus interveniant?

Tertium. An quando contigerit, ut Missa per eundem Archiepiscopum solemniter celebranda, vel alia functiones Pontificales sint exercendae extra Metropolitanam in alia Ecclesia eisdem Civitatis, vel suburbium, possit similiter compellere complures, ut sibi assistant, & assistant, etiam si ipsa Ecclesia esset Collegiata, & in ea Dignitates, & Canonici essent?

Quantum. An Dignitates, & Canonici, & Capitulum teneantur Archiepiscopum accedentem ad Ecclesiam diebus festis, cappa indutum comitari, & ex quo loco?

Quintum. An etiam in reditu debeant cum reducere, & ad quem locum?

Sextum. An spiritivam ad Ecclesiam venerit, sit et obiviam eundem, redierit sit reducendum, & quomodo?

Septimum. An decens sit Archiepiscopum cum cappa accedentem unam, aut duas Dignitates ad altare suum admittere?

Octavum. An Archiepiscopo in Ecclesia intranti prima ex ceteris praesentior Dignitas debet offerre aspersorium?

Nonum. An primam, & praesentior Dignitatem in ordine Sacerdotali obtinentes teneantur pluraliter indutus assistere, & servare de libro Archiepiscopi solemniter celebranti, sive alias Pontificales functiones exercenti?

Decimum. Quinam Diaconali habitu induti debeant assistere, elevare simbrias, imponere, & deponere mitram, & qui Evangelium & Epistolam canisae recitantur, & debent?

38. Ad primum, & secundum respondit Sac. Congregatio, posse Archiepiscopum ex decreto Sac. Concilii Tridentini c. 12. sess. 24. de reform. supradictis compellere, ut sibi assistant, & serviant. Modus autem assistendi, & inferendi vis esse debet, quem regula Pontificalis Romani praescribitur.

39. Ad tertium liceat Archiepiscopo eisdem compellere, quoties ad alias ejusdem Civitatis, & suburbiorum Ecclesias accedit ad aliquod speciale munus exercendum. Verum cum honoris, & servitii sui causa voluerit ab Ecclesia Metropolitana Dignitates, Canonicos, aliosque Capitulares extrahere, qui sibi solemniter celebranti, vel Pontificalia exercenti assistant, & serviant, curat, ut par sit, ne ipsa Ecclesia Metropolitana ministris omnibus desitatur, debitoque cultu, & officio defraudetur. Accedens vero ad Ecclesiam, in quibus alie sint Dignitates, & Canonici, caret quoque D. Archiepiscopus pro sua prudentia, ut omnes confusio, & perturbacionum occasiones removeantur, & suas Dignitates, & Canonicos Ecclesiae Metropolitanae debere omnino precedere Dignitates, & Canonicos Ecclesiae Collegatae.

40. Ad quartum, quintum, & sextum, Dignitates, Canonicos, & Capitulum debere ad cubiculum accedere, ubi Archiepiscopus indutus cappa, & cum ad Ecclesiam venientem debito cum honore comitentur. In reditu debere etiam saltem usque ad ostium domus ipsius Archiepiscopi assistere. Et vero veniens sine cappa nonnullus esse Dignitates, & Canonicos ad ostium Ecclesiae, & in reditu similiter usque ad ostium Ecclesiae ipsum comitari debere.

41. Ad septimum. Archiepiscopo cum Pontificali cappa accedente neminem arrogare sibi debere, ut se non vocatum ad ejus latus adjungat. Ipsum vero Archiepiscopum pro sua dignitate magis decere, ut solutus incedat, quam ut ullas Dignitates, & Canonicos, qui sua membra, & subditi sunt, ad latus suum habeat.

42. Ad octavum. Debere primam Dignitatem aspersorium Archiepiscopo offerre, eaque legitime impedita illum ipsum in unum subire debere aliam Dignitatem, aut personam, quae dignior est Capitulo adest. At in alia Collegiata Ecclesia aspersorium esse porrigendum à Praeposito ejusdem Ecclesiae, vel, quocumque nomine nuncietur, ab illo, qui in illa dignorem personam gerit, ut tam Ecclesiae, quam personae porrigenti ea ratione honor tribuatur.

43. Ad nonum. Obtinentem primam Dignitatem in ordine Presbyterali pluraliter indutum fungi debere assistenti munere, qui de libro servat, navicium Archiepiscopo in throno existentis porrigat, eundemque ibi thurificet. Eo vero legitime impedito dignior de Capitulo, in ordine etiam Presbyterali praesentem, & legitime non impeditum, debere in ejus locum succedere.

44. Ad decimum. Assistendi munus ad Archiepiscopi latera, simbrias elevandi, imponendi, & deponendi mitram, aliaque in Pontificali deservita agendi, pertinere ad Archidiaconum, & ad antiquiorem Diaconum. Canonicos ambos Dalmatias indutos, quod si Canonici Diaconus nullus adest, ultimum Presbyterum Canonicum in Diaconali tamen habitu succedere debere, qui sicut à sinistris Archidiaconus ordine tantum Diaconali fuerit initiatus. Epistolam vero, & Evangelium cantare debere duos Canonicos ex ordine Diaconali, & Subdiaconali, modo tamen in eadem Ecclesia sint distincti inter Canonicos huiusmodi Ordines, alioquin unus ex ordine Presbyterali illud munus per unum singulos cujuscumque ordinis praerogare debere. Diaconum autem Evangelii Archiepiscopo ad altare existentem navicium ministrare, & cum ibi thurificare debere. Et ita observandum, contraria consuetudine non obstante.

45. Insuper eadem Sacra Congregatio circa resolutiones praedictas nonnullas declarationes fecit, ut inferius videbitur.

46. Primò. Archiepiscopum ad Ecclesiam cum cappa Pontificali accessurum, ut solemniter celebret, vel ut assistat divinis officis, concioni, aut processioni, vel ut aliud quicquam ex Pontificalibus exercet, curare debere, ut Capitulo congruo tempore intimer hora ejus accessus ad Ecclesiam ad hoc, ut ipsum Capitulum commode ejus occurrat sit accingere possit. Archiepiscopum vero convenientem, & congruam horam eligit; verbi gratia, si missam solemnem in aliquo die festo sit celebraturus, tunc post Primam in Choro finitam, antequam Tertia inchoetur,

ad Ecclesiam accedere poterit; quo casu Dignitates, Canonici, ceterique Capitulares statim post Primam completam, factò modico intervallo, prodire obviam debent Archiepiscopo ad ejus cubiculum, eundemque ad Ecclesiam venientem deducere, quemadmodum ipsa Sacra Congregatio faciendum esse respondit. Cùmque Archiepiscopus in Ecclesiam venerit; Tertia suo tempore inchoanda erit juxta praescriptum Pontificalis Romani. Usque omnino faciendum est, non obstante quacumque consuetudine. Cùm enim Pastor teneatur ad suam Ecclesiam accedere, ut ex ejus praesentia divinus cultus augmentum, Ecclesiaeque ipsa splendorem, & decorum non modicum recipiat, non est ei praebenda occasio, vel non accedendi, ex quo debita cum decencia id facere nequeat, vel indecenter accedendi.

Secundò declaravit, quod, quando Archiepiscopus finita Missa vel aliqua alia hora Canonica est ab Ecclesia discessurus, tantisper cessandum est à reliquis Horis decantandis, quousque Capitulares abeunt Archiepiscopum reducere possint, ut in omnibus congrua obedientia Praefato, & Deo obsequium debitum reddatur.

Tertò. Quod si interdum contingat, quod Archiepiscopus vel processione, vel aliqua Hora Canonica nondum finita abire compellatur ob aliquam sui necessitatem, tunc opus non erit, ut omnes Capitulares cum eo discedant, sed sit erit si quatuor de Capitulo eum domum reducant, itaut processioni, vel divinis officis impedimentum, aut perturbationis occasio non praebatur; quamvis haec, quae perterritò veniunt, minime consideranda sint.

Quartò. Ad evitandas perturbaciones, & confusiones, in quibusdibus Archiepiscopus divinis officis est interfuturus, campana aliquantò citius pulsetur, ut tempore, & rebus agendis consideratis, cuncta rectius fiant, & horis congruis expleantur.

Quintò. Quod Archiepiscopo accedente ad Chorum eum cappa Pontificali, Capitulares eum associantes eundem habitum gestare debeant, quem in ipso choro deserte solent.

Sextò. Omnes Dignitates, omnesque capitulares, qui ad chorum vadunt, teneri omnino Archiepiscopum associare; qui autem legitimo impedimento detenti dicantur, dispositioni juris communis relinquantur.

Septimò. Tunc dici Archiepiscopum privatam ad Ecclesiam accedere, cùm sine cappa Pontificali accedit.

Octavò. Nullam Dignitatem, Canonicum, aliamve personam propria auctoritate, vel vigore cujusvis consuetudinis ad latus Archiepiscopi cappa, vel sacris vestibus induti, accedere debere, nisi ipse ex sua humanitate aliquem vocare velit.

Nonò. Cùm prima Dignitas Archiepiscopo Ecclesiam introenti aspersorium porrigere tenetur, ut supra dictum fuit, ipsa prima Dignitas, si legitimo aliquo impedimento detenta sit, huic muneri supplere debet prima Dignitas ex iis omnibus, quae in Ecclesia sunt praesentes; legitimi autem impedimenti causa non censetur, quod aliquis in choro fit occupatus, nisi sacris vestibus ad Missam majorem celebrandam sit indutus.

Decimò. Debere quemlibet Capellanum, vel Portionarium Ecclesiae ad id deputatum Archiepiscopum librum manibus sustinere, primam vero Dignitatem debere ad dexteram Archiepiscopi celebrantis parumper caput supponere ad librum quem Capellanus, vel Portionarius manibus sustinet, dum in Sede eminenti ipse Archiepiscopus intonat hymnum, Gloria in excelsis, cantat orationem, Credo, & Dominus vobiscum ad offertorium. Sed quando Archiepiscopus legit Epistolam, Graduale, & Evangelium, prima Dignitas nihil aliud agens stabit in loco suo erecta, digito autem indicare debet legende in libro, quando Archiepiscopus est ad altare, neque designari debet prima Dignitas, quod his muneribus fungatur, cum maxime honorifica sint, & eadem omnino facit prior Episcoporum Cardinalium, dum assistit summo Pontifici celebranti.

Decimoprimò. Declaravit prima Dignitatis assistentis propriam sedem esse scabellum ligneum, quod tamen permittitur depictum, vel aliqua pulchra forma fabricatum, dummodò sit nudum, nullo scilicet panno, vel alia re cooperatum, in plano solum ad partem dextram Archiepiscopo praeparatum, atque eo loco, & ordine situm, ut prima Dignitas assistens ad altare, & ad faciem Archiepiscopi respicere possit, qui locus dignior reputatur locis Diaconorum ministrantium.

- 57 Decimo secundo. Cum Archiepiscopus solam concionem audituram ad Ecclesiam accedit, etiam si cappa Pontificali indutus eam concionem auditurus sit, non omnes Capitulares, sed aliqui dumtaxat, videlicet saltem duae ex Dignitatibus, & sex ad minus ex Canonicis Archiepiscopum venientem ad officium Ecclesiae recipere, atque ad eundem usque locum abeuntem reducere debent.
- 58 His adicio decretum Sac. Congregationis Rituum in Placentina, quod fundatum est in consuetudine. Illud est huiusmodi. Episcopus Placentinus S. Rituum Congregationis postquam antiquae Ecclesiae Placentinae abolitae consuetudine, Canonicorum accessum ad Missam Pontificalem celebrandam, & eorum confessionem ejus lateri proximum ad praescriptum ceremonialis ordinasse, ea quidem à Sac. Congregatione approbari postulant; Sacra autem Congregatio praedictam praxim Caereoniam iuxta Caereonialis dispositionem in ejus Cathedrali Inductam nedom approbavit, sed ejusdem Episcopi zelum, & Canonicorum erga S. R. E. ritum singularem religionem plurimum commendavit, contempevit, ut antiquis consuetudinibus, si quae superfluae, à Placentina Ecclesia revocatis integram Caereonialis observantiam amplectantur, in Domino hortatur, ac, ne semel amplexam dimittant, obstringit die 10. Junii 1676.
- 59 Item decretum Sac. Congregat. Episcop. in Neritonensi 25. Septembris 1672. scilicet, cum Episcopo placuerit cantare Missam, vel alias solemnes functiones peragere extra suam Cathedrali non potest cogere totum Capitulum ad assistendum, & decretum Sac. Congregationis Concilii 22. Martii 1588. in quo declaravit, teneri Capitulum dare Assistentes Episcopo, solemner etiam extra Cathedrali celebrant Missas, vel Vesperas, vel Ordinationes, etiam si male faceret contra Tridentini praecipuum, Ecclesiam suam illis diebus defendendo. Quod intelligitur modo celebrare in Civitate, vel suburbii, sed si aliquo Diocesis loco. Et praeterea etiam in Civitate, vel suburbii Episcopus debere rationem habere tum distantiae, tum decentiae loci, ut eadem Sac. Congregatio declaravit 15. Martii 1784. quae in Januarii decrevit, debere Episcopum ultra distributionem amissionem statuere in Canonicos, ipsi solemner celebrant recusantes assistere, poenam aliquam pecuniariam, vel suspensionis ad tempus, ut ejus metu muniti suo satisfacere compellantur. Et quod dignior ex Canonicis, vel Dignitatibus in ordine Presbyterali constitutus assistat paratus Episcopo celebranti Vesperas, vel Missam solemner. Episcopo vero non celebranti, sed praesenti cum pluviali, & mitra non ille primus, sed alter immediate ei proximus assistet sine pluviali, prout & duo Canonici Diaconi assistentes. Cum vero Episcopus non est indutus pluviali, & mitra, nulla fit ei assistentia, nec à Diaconis, nec à Presbytero, Canonicis, vel Dignitatibus, sed serventur ei Capellani.
- 60 Item & id., quod per litteras meae consulti amicus Imolenis egregie doctus. Cum possit Episcopus, ubi, & quando sibi placuerit Pontificalia exercere in propria Ecclesia, eique Dignitates, & Canonici teneantur inferire, ut habetur in S. Concilio Trident. cap. 12. v. omnes verò, sess. 24. de ref. ac in pluribus Sacrorum Rituum Congregationis resolutionibus, signate in Imoleni die 16. Aprilis 1649. ita, ut renuentes possint etiam sub censuris ad id compelli, ut in Januarii superius, & in relata in aliis.
- 61 Ideo quaeritur, an idem Canonici, & Dignitates obligati sint suam praesentiam assistentiam, quando Episcopus vult recedere à consuetudine introducta pontificaliter celebrandi in aliquo loco particulari extra presbyterium ejusdem Ecclesiae?
- 62 Et affirmative videtur respondendum, quia ubi nullus ritus, vel causa praecedens assignatur talis celebrationis, praesentia auctus voluntarius, & facultativus ipsius Episcopi; ideoque potest ab illo quandoquidem recedere, cumque in Presbyterio ad praescriptum Caereonialis celebrare. Nemo enim in tali casu obligatur ad eundem actum faciendum imposterum, etiam si per multos annos fuerit servatus, Post. de manut. obf. 53. n. 11.
- 63 Quod autem Pontificalis Celebratio hucusque facta die festo alicujus Sancti Titularis, vel Prosectoris in aliqua Capella, vel alio loco Ecclesiae Cathedralis fuerit mere facultativa Episcopi, patet ex eo, quod nihil aliud pro illius observatione adducitur, quam quaedam major per talem celebrationem devotio, & honor ejus eundem Sanctum, nec non tributorum solutio, quae in huiusmodi solemnitati-

bus fieri solet Episcopo; quae quidem nullam prorsus inducunt obligationem, ut in terminis post Rotam tradit Post. de obf. 53. n. 10. Et major devotio, atque honor non solum cessat, dum in locis praedictis pontificaliter celebratur, sed maxima resultat ex tali celebratione irreverentia. Nam laici undique assidentes functioni circumdant Episcopum, Canonicos, alioque ministros, & serae major illorum pars terga vertit nedum in altari, ubi Corpus Sancti requiescit, verum etiam altari majori, in quo Sanctissimi Eucharistiae Sacramentum asservatur.

Quare Episcopus jure, meritoque jubere poterit huiusmodi functionem gerere in presbyterio, & in altari majori, in quibus Caereoniale lib. 1. c. 12. v. ipsum autem altare, mandat peragendas esse solemniore festiuitates, maxime si Episcopus est in eis pontificaliter celebratur, locum verò, ubi Sanctiorum corpora requiescunt, qui confessio appellatur, praecipiat floribus rentummodo, five alio ornamento decorari, non autem quod ibi vespere, ac Missa pontificales celebrantur, ut habetur in eodem c. 12. Quod eo magis servandum erit in casu, quo locus est satis angustus, & longe distat à choro musicorum, qui propterea videre non possunt Episcopum ibidem celebrantem, neque ei cantari praetentionem, & alia debito tempore respondere, minusque organum pulsare. Ex quibus resultat, ut in eodem loco ritus Ecclesiastici eo, quo decet ordine, & decore, minime peragantur, & contra honor, qui alibi dictis sanctis exhibetur cum majori reverentia, cultu, & majestate praestari potest in presbyterio, & altari majori, servata forma super hoc à Caereoniali praescripta. Quare Dignitatum, & Canonicorum repugnantia non est tribuenda honori, ac devotioni erga eorum Sanctam Protectorem, sed potius diminutioni reverentiae, ac obedientiae erga proprium Pastorem, adeoque Episcopum, qui turbaretur à dictis Dignitatibus, & Canonicis circa liberum exercitium huiusmodi Pontificalium, possit contra eos procedere, nec dici possit Iudex in causa propria, sed exequutor juris.

CONSULTATIO LXXXIV.

Ad Clericos, & Regularibus liceat lucri causa negotiari, & possimum exercere artem venalem Pharmacopola? Vbi de eorum immunitate à vestigalibus quoad mercaturam.

Quod liceat, probatur in genera, & in specie. In genere quidem primò. Quia mercatura non est ex objecto, vel circumstantiis necessaria mala; imò est generi humano commoda, & necessaria ad exigendam vitam, ac quorundam penuriam ex aliorum uberitate largiendam, ut docent Scholastici in 4. d. 13. c. 77. art. 4. Molin. lib. 2. disp. 339. & Abulenti. quaest. 123. in cap. 25. Math. & Summist. v. Negotiatio, vel v. Emprio, licet fateantur, esse quaedam negotiationes, & mercaturas ex objecto, quaedam ex adjunctis illicitas, ut negotiatio, qua aliqui impii liberos homines absque ullo idoneo titulo vendunt, & illa, quae idololatriae servit, de quibus Victor. reles. 5. sed 2. Molin. tr. 2. disp. 35. concl. 4. & Terrull. lib. de Idolol. c. 11. tamen non semper contingat etiam circa ea, quibus Idololatria ad falsi numinis cultum abutitur, ut habetur ex illis, quae disputat Sanchez lib. 1. in decal. c. 7. contingit tamen aliquando. Unde si ingrediendo Religionem retinent nobilitatem primam, ut affirmant Roman. sing. 37. Gutiel. Benedic. in c. Raynatus de ref. v. & Uxorem in 2. ac etiam Tiraquell. cap. 27. de nobilit. & ante omnes Salian. lib. 4. de Provoc. poterit absque nobilitatis tam civilis, quam Christianae detrimentum exercere mercaturam, ut faciunt faculares, quorum nobilitati nihil offere mercaturae exercitium, docent Turrata lib. 2. de vit. Hieronymi. Emiliani 2. Poggius lib. de nobil. Straccha lib. de mercat. p. 2. num. 17. & 18. Adam. Contzen. lib. 1. Polit. c. 9. Cepolla, & alii adducti à Tiraquello loco allegato cap. 33. sub fin. Hinc nobiles Veneti, Genueses, Florentini, Lucenses mercaturam exercendo ignobiles non sunt; & honestum lucrum dicitur etiam à jure Pontificio, c. Per vestras 7. de donat. inter vir. & uxor. lib. 4. tit. 20. quod ex industria, & negotiatione oritur, dummodo abfit usura, fraud, dolus, pejeratio, quae sunt vitia hominis, non artis, D. Augustinus in c. Fornicari, & c. quoniam 88. d. quin & Patriarcae fuisse mercatores, patet ex Gen. 37. v. 28. & 34. v. 21.

Dein-

- 2 Deinde probatur ab exemplis. Nihil enim frequentius in historiis veterum Aeternarum, quam quod labore manuum, ac officii suis dividendis victum pararent, quae est vera negotiatio. Id, quod mirè commendat S. Basil. regul. vul. 37. & 42. S. Augustinus lib. de oper. Monach. cap. 22. & 25. Cassian. lib. 10. c. 8. & alii. Exempla ferebant Palladius in Aphonio cap. 39. Laus & Cassian. collat. 118. c. 7. & lib. 5. de instit. cap. 38. & 29.
- 3 Postmodò id probatur in specie. Nam mederi aegrotis, & in eam rem parare, & conficere pharmaca est opus sanctum, nec Religiosis dedecus; quocirca immopere celebratur Apollonius quidam Monachus à Palladio 1. 4. laus. & ab Heraclide in Parad. cap. 3. Quin etiam de rigore juris sunt, qui afferant artem aromatariam non esse proprie negotiationem, quia, ut plurimum non venditur eadem res immutata, sed ex pluribus mixturis pharmaca per artificium conficiuntur ut Abb. conf. 43. Grat. conf. 112. & 113. lib. 1. & tuppont Salyc. loquens de latuitis Aromatariorum art. 2. n. 13. C. de consil. pecun. & Jo. Boccon. 73. n. 2. cum seqq.
- 4 Nihilominus tendendum est id non licere, sed esse non minus sedem, vel etiam perniciosum, & totius spiritus destructivum, quam quod clausura verti in fora, ut de suo tempore expulsi ab eodem Petrus Blesensis episc. 27. Constat ex pluribus sacrae scripture locis, in quibus negotiationis per pios homines exercitium improbat, ex psal. 7. ubi David de se proficitur: quoniam non cognovi negotiationem, introibo in potentias Domini. Ita nunc locum legunt D. Hieronym. D. Ambrosius, D. Augustinus, Arnobius, Cassiodorus, & Gelasius. Idem traditur Ecclesiast. 26. verbis illis: Duae species difficiles, & periculosae mihi apparuerunt: difficile exitus negotians, & negligentia: & non justificabitur campo à peccatis laborum. Ex his enim locis Spiritus Sanctus aperit lubricitatem negotiationis, & immania pericula, quibus filius aeterna negotiantium patet, ac proinde eo ipso satis docet, talem occupationem cum statu religioso non coherere. Ex novo Testamento profertur illud Christi, Luc. 9. Nemo mittens manum suam ad araturam, & respiciens retro apertus est Regno Dei. Item & correctio Christi vetantis facere domum Patris sui domum negotiationis, & illud ejusdem: Nemo potest duobus Dominis servire, ac aliud D. Pauli 2. Timot. 2. Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus, quos loco Gelasius episc. ad Episc. Lucan. S. Augustinus. ferm. 19. de verb. Dom. Concl. Carthag. 3. c. 25. & Concil. Forol. sub Adriano I. cap. 5. intorqueant in Clericos negotiatores.
- 5 Idem quoque convincunt Summorum Pontificum, & Sacrorum Conciliorum oracula. Sanctus enim Sylvester, ut habetur apud Metaphrastem, curam gessit boni in Ecclesia Ordinis, & cum invenisset Clericos mundanos, & saecularibus vacantes administrationibus, intentoque mercaturae, emptioinibque, & venditionibus, ille primas legem tulit, ut qui sacri erant, ab iis abstinerent, vacarent autem precibus, deditans id, quod didum fuerat à vase electionis. Nemo militans, &c. Concilium Chalcedonense c. 23. interdict Clericis, & Monachis, nefe negotiis saecularibus immisceant; quod ad mercaturam, & negotiationem pertinere, notat Glossa ad dist. 88. sub initio, Melchides in c. decret. vit. Gelasius ad Episcopos per Lucianum cap. 17. in c. Consequens, ead. d. Appendix ad Concilium Lateranense 3. sub Alexandro III. celebratum p. 27. c. 3. sic habet: Secundum instituta Praedecessorum nostrorum sub interminatione anathematis prohibemus, ne Monachi, vel Clerici causa lucri negotientur; & ne Monachi & Clerici, vel à latris firmas habeant, id est, sub anno censu praedia rusticana, vel soldinas, aut salinas, aliquidve similiter fructiferum conducant. Concilium Moguntinum in c. 1. ne Cler. vel Monach. Concilium Coloniense 3. p. 2. cap. 31. & Concilium Treverense anno 1549. ubi recentiter decretum Lateranense, proxime adductum, honoris III. in c. Clerici, & in c. ex litteris de vit. & honest. Cleric. Clemens V. in Concilio Viennensi relatus in Clem. 1. de vit. & honest. Cler.
- 6 Adipulantur Sancti Patres, nominatim S. Dionysius c. 6. Hierarch. Hilarius Diaconus auctor quaestionum veteris, ac novi Testamenti c. 12. 7. sub fin. D. Ambrosius 2. offi. cap. 21. D. Chrysolomus homil. 20. alias 39. ex variis in Math. relatus in c. Ejectis 88. d. S. Epiphanius haer. falsi. D. Hieronymus Episc. ad Nepotianum, relatus in cap. Negotiatorem ead. d. Idem Episc. ad Rusticum de Monach. in dist. D. Augustinus in lib. quaestionum vet. & nov. Testamenti c. 127. relatus in c. Fornicari, & in Psal. 70. ad illud, quoniam non cognovi negotiationes, relatus in cap. quoniam, eadem D. Gregorius homil. 17. in Evang. Petrus Blesensis Episc. 17. Petrus Cluniacensis lib. 1. Episc. 20. ad Gislebertum, Theodorus Studita ser. 9. catech. qui omnes indecorum, imò & perniciosam Religiosis, & sacris quibusve personis negotiationem duxerunt.

Ratio autem est, quia Clerici, & maxime Religiosi vii qui status obligantur ad conversationem cum Deo, & cultum ei studiosè, ac perfecte deserendum. Quae vitæ ratio nullatenus coherere potest cum negotiatione, qua miser animus in partes infinitas distrahitur, & mergitur in desideriorum inutitiam, & avaritiae profundum, quae summo perè dedecet Religiosis, qui paupertatem proficiunt; negotiatio enim acuit avaritiam tamem, quod Judae proditoris exemplo confirmat Cassianus lib. 7. c. 24.

Nec obstant adducta pro contraia opinione, ad quae antequam respondeam, ordo postulat, ut alius repetam. Dico igitur triplicem posse statum negotiationem. Primò simplicem, qua emuntur necessaria, aut venduntur superflua, quae dici potest latissime sumpta negotiatio contradistincta lucrativæ. Secundò lucrativam strictè acceptam, qua res non mutata, nec in aliam formam redacta, venditur sine per seipsum, five per tertium ad id adhibitum, ut adhibitum lucrum fiat, quae est propriissime, & strictissime dicta negotiatio. Tertio lucrativam, qua res empta in aliam suam mutatur, ut per alium venditur carius ad questum faciendum; quae est medio quodam modo usurpata negotiatio pretior, quam prima, & laxior, quam secunda.

Ad has negotiandi rationes aptanda est responsio contrariae opinionis, & relatio controversiae propositae, definiendo quenam earum avaritiae labè, & status Clericalis, five Religiosi exerceri: qua in re est discutias non modica ita, ut non possit assignari hac in parte unam certam regulam, penes quam statuatur, qua negotiatio sit sacris hominibus interdicitum, qua secus. Consentunt quidem omnes veteri Clericis, & Religiosis negotia saecularia, & turpe lucrum, ac sordidos questus; sed qui sint illi sordidi questus, & quae sint turpia lucra, non est definitum adeo facile. Similiterque non est adeo facile exponere, quae sint negotia saecularia decedentia sacras personas. Concilium quidem I. Moguntinum sub Leone III. & Melchides Papa in sua Epistola id tentaverunt explicare, non viderunt tamen eorum resolutio explere animum; quare statuendum est, ac insimul respondendum.

Negotiatio non vetatur Clericis & Religiosis, tanquam per se, & ex objecto, vel etiam ratione adjunctorum necessarium interparabilem mala, ut initio probatum est, neque negotiatio simplex, seu latissime dicta, ut alibi scriptum; quomodo enim exigere vitam possent Sacrae personae, nisi emerent quae sunt ad vitam necessaria? Aut quomodo plerumque suppetere, undè necessaria emerent, nisi venderent aliqua vel superflua, vel in minus necessaria, quam quae vis dividendis comparanda proponuntur? Undè solium negotiatio per se dicta, qua scilicet merces coemptæ animo eas revendendi, eadem & nullatenus mutata revenduntur lucri causa, abhorret à statu Clericali & Religioso, estque illis plane illicita, nisi aliquando ob gravem necessitatem, vel certè per alium ut principalem causam exerceretur. Quod ex plerisque Jurisperitis confirmat Straccha de mercat. p. 1. n. 23. & agnoscitur sine controversia Doctores omnes. Ita enim ex Theologis D. Tho. 2. 2. quaest. 77. art. 4. Molina tr. 2. de justit. disp. 339. & 342. Rebelus 2. p. quaest. 1. Tollet. lib. 1. de peccat. mort. c. 35. Salas tr. de emp. & vendit. dub. 2. Rodericus tom. 3. qu. regul. q. 74. art. 8. & consentunt Canonice ad dist. 88. c. Fornicari, Panormitanus, ac Imola ad c. ult. de vit. & honest. Cler. Prosper ab Augustino, v. v. sigal. §. Tertio, quatenus, Comitolus lib. 1. resp. q. 53. num. 1. Gutier. tr. de gabel. q. 39. n. 16. & 47. & habetur ex Concilio Eliberit. c. 19. rectèque statuunt Navar. in sum. cap. 25. num. 110. Zerol. in prax. Episc. v. Clericos §. 15. Tritius de perfectio Cler. cap. 52. & 53. adducens Panormitanum ad c. secundum instituta, ne Cler. vel Monach. In praedicto igitur eventu, necessitate gravi excusante, negotiatio non est sacris hominibus illicita. Undè rectè inferit Molina supra §. Tertio observandum, & Gutier. qu. 93. num. 6. ex tali negotiatione non deberi vectigal, aut tributum, si quod pendatur à saecularibus, sed etiam immunitatem Clericis salvam esse; quod non rectè in hoc eventu negat Salas supra dub. 3. nu. 6. Item & negotiatio aliqua lucrativa est mercibus immutatis per negotiatorem Clericis, & Religiosis illicita est, aliqua vero non est illicita. Atque adeo negatur, fas esse Clericis,

M 3

ricis, & Religiosis lucri causa vendere quascumque materias ab ipsis immutatas, quia aliquae hujusmodi negotiationes inferunt negotiorum nimiam in externa effusionem. Aliqua vero sunt obnoxia variis peccatis, quae facilius adtingunt negotiationis ex certis mercedibus. Denique aliae respectu Clericorum sunt fordidae, & lucrum ex eis captant, etiam in se, & absolute sit honestum, tamen attento statu hominum. Deo dicatorem, existimant turpe lucrum, & qui se adiecit Religiosis, valde vilesceret. Quippe negotiatio non solum ex perjuris, mendacis, excessu in pretio, atque ex aliis circumstantiis ex nequitia eventibus negotiantium reddi potest mala, sed etiam ex multis aliis, ut ex circumstantiis personarum, si is, qui negotiatur Clericus, aut religiosus sit, quos negotiatio dedecet. Unde Augustinus adductus in d. *fornicari d. 88. Fornicari, ait, omnibus semper non licet, negotiari vero aliquando licet, aliquando non licet. Antequam enim Ecclesiasticus quis sit licet ei negotiari, factum non licet.*

11. Quare mercaturam fordiosam esse, & illiberalem, si minus absolute, at per comparationem ad Clericum, & Religiosum, multi demonstrentur, non modo si agatur de mercatura tenui, sed etiam agendo de quacumque, & quacumque mercatura. Ita Iustinus Tiraque. *lib. de nobilitate c. 33. breviter Straccha de mercat. p. n. 17. & habetur dilecti l. Nobilitate, C. de commerc. merc. l. Nequitia, C. de dign. & h. color talis, C. de coheret. ubi Imperatores Honorius, & Theodosius nobilitatem sejungunt, & de gradu imperatoris nobilitatis deiecerunt mercatores, & negotiatores, tanquam fordiosos. Nuisfragaturque Arist. 7. polit. c. 9. statuens, ut manifestum, in Civitate recte constituta mercatores, & negotiatores arcendo esse a dignitatibus, propterea quod, inquit, ignobilis, & abjecta ac vitiosa contentio est hujusmodi vita. Notat Valerius Maximus inter cetera, quae Tarquinium Priscum, antequam Romanum Imperium adeptus esset, abjectum, humilem, depressumque faciebant, illud quoque fastidium fuisse, quod esset mercatoris genitus. Nobilitas igitur si mercaturam exerceat, nobilitas esse definit, nisi statuto aliud cavetur, quale est apud Venetos, Genuenses, Florentinos, Lucenses, & alios, qui proprie domi nobiles vocari possunt. Vix enim est, ac ne vix quidem ut in Germania, Gallia, Neapoli, vel aliis ejusmodi in locis pro veris nobilibus agnosci possint. At nihilominus consuetudinem in materia nobilitatis attendendam esse, tradit Tiraque. *lib. de nobilitate c. 33. Magnis sum legem docet Ripa resp. 14. m. 9. de divers. resp. Paloot. de nob. & spur. cap. 5. n. 9. Plag. de consuet. q. 11. n. 382.**

12. Quod vero aliae ex ejusdem generis negotiationibus sint Clericis, & Religiosis licitae, generatim, & indistincte loquendo extra dubium, agnoscitur quae multis Jurisperitis, quos refert, ac sequitur Straccha de mercat. p. 3. num. 5. & Roderic. tom. 3. quest. regul. qu. 47. art. 3. concl. 1. Et ratio est, quia hoc genus negotiationis potest periculis abique dissipatione spiritus, & ulla incidentia à Clericis, & Religiosis obiri, quare generatim loquendo non potest censeri prohibendum.

13. Atque hinc respondetur ad exempla. Ex his namque testatissimum efficitur, laborem manuum priorum Monachorum non semper spectat negotiacionem, sed interdum ad victum citra negotiationem parandum, alias ad solam otii declinationem fuisse ordinatum. Unde à Patribus valde celebratum reperitur opus manuum ad vendenda officina, ut inde victus operantibus, & convenienti subventio pauperibus suppetat. Ex duplici igitur genere operis manuum, quorum unum à negotiatione adiunctum, alterum cum ea nexum est, tametsi neutrum vel malum est, vel in praecipuo, sed utrumque est liberum, tamen prius esse severius, quia magis recedit à peccandi periculis. Id, quod patet ex mente Sanctorum variis incommodis timentium ex vendenda arte factorum, & opificorum.

14. Veniendum est speciatim ad exemplum Apollonii. Hunc autem non fuisse Monachum, patet ex libero rerum suarum dominio, quod habebat, cum quo religiosus status conciliari nequit. Deinde pharmaca non relerebat ad lucrum, nam gratis, & mera charitate suppeditabat omnia, nec apparat quam religiosus, quod sane commendatione dignum est. Hinc negotiacionibus temporis aliquid impendere Clericus potest, si non cupiditate, sed animo juvandi miseris id agat, habetur c. *decevit* 88. d. Et licet non sit vera negotiatio, sed artificium, id ipsum tamen artificium est Clericis, & Religiosis interdendum, quando non sit ad propriam sustentationem, sed propter lucrum, quia

cum artificio tunc sit admixta negotiatio, tota censetur negotiatio, juxta notata per Doctores in cap. *fin. ubi Anchar. num. 9. & 10. de vit. & honest. Cler. Frider. de sen. cons. 307. praecipue num. 3. Surd. de off. 217. num. 6. quae proculdubio est prohibita Clericis, cap. *quoniam, de cens. Praeterea cum universitates Aromatariarum niantur particularibus statutis, in quibus praescribitur certa forma volentibus exercere artem aromatariam, & officinas habere, imposita certa poena pecuniaria in transgressores, quae eo ipso, quod pertinent ad artes, & mercaturas, dicuntur respicere bonum publicum, sunt adjuvanda, & favorabilia censentur, Bartol. in l. *ambitiosa numer. 22. ff. de decr. ab Ord. sac. Astin. cons. 29. num. 19. Quae ratione etiam Episcopus potest animadvertere in aromatarios laicos poena pecuniaria, si fraudem commiserint immiscendo pharmacis, quae non debent immisceri, cum id respiciat bonum publicum, ut per singul. Roman. 532. ubi ait, quod de hoc interrogatus ita respondit, ac sequitur Felin. in cap. *irrefragabili num. 5. de off. Ord. Vel si cerea immiscetur farina fabeaceam, si melique fraudes committant, ut per Abb. antiquum, quem refert Jo. And. in novel. in cap. 1. de empt. & vendit. Roman. loc. alleg. ubi ait, hoc esse annotandum, quod ibi comprehendit Jo. Bapt. Castellion. in addit. Ita ut non obitet, quod Clerici, & Religiosi non sicutur status laicorum, nam cum sint favorabilia, & sint facta ab universitatibus pro bono publico, nec eorum verba dirigantur in ipsos, & eos etiam comprehendunt, & dicuntur iusta, honesta, & iuri Canonico non contraria, neque contra libertatem Ecclesiasticam, ut tenent Frider. de Sen. Alex. & Felin. quos sequitur Rox. apud Mohl. *dec. ad consil. Et speciatim, quod Clerici negotiacionibus operam dantes licentur status editis super illa arte, si à Jure Ecclesiastico de hoc moniti non desistant, notat Anchar. in cap. *Ex litteris num. 1. de vit. & honest. Cler.******

15. Atque ita censetur S. Congregatio Episcoporum, & Regularium die 9. Januarii 1662. Nempe Regulares non posse Aromatariam tenere, nisi pro seipsis, quae casu visitari non potest à Promedico. Id ipsum declaravit S. Congregatio Immunitatis in Barcinonensi 21. Novembris 1633. ac tandem post causam mature discussam decrevit S. Congregatio Visitationis Apostolica contra Religiosos, & Ecclesiasticos quoscumque quaevis artes exercentes pro secularibus, Decretis vero tenor est hujusmodi.

16. *Cum non deceat eos, qui divino ministerio adscripti sunt in secularibus negotiis nimium esse implicatos, quaevisque artes exercent, Sacra Congregatio Apostolica Visitationis ad tollendos certos abusus, qui in diversis verbis, ejusque diversis Monasteriis interpretantur, dum idem Religiosus per se, vel à Communitatibus, aut aliis secularibus requirit diversas mechanicas, seu varias artes exercere student, quod omnino ab Ecclesiastica disciplina alienum esse debet, cum praesertim in graece hoc artium, & pauperum artificio, eorumque familiarium in Urbe, ejusque districtu existentium praedictum cedat, status, decevit, atque inhibendo mandavit omnibus tam Superioribus quoruncumque Ordinum, vel Congregationum Monasteriorum, Conventuum, Collegiorum, Domorum, ac locorum Regularium in Urbe, ejusque districtu existentium, quod particularibus Religiosis, & Ecclesiasticis quibuscumque, ne impoherent sine Religiosis nominis, sine particulari audeant, praesumant per se, vel per alios exercere in suis Conventibus, aut aliis in quocumque loco ullam vendem artem sine Aromatariis, Pistorum, Lanificum, Texturum, aut aliam quamlibet praeterquam pro suis Religiosorum, aut aliorum usus, nec ullo modo secularibus, aut aliis Religiosis, & Ecclesiasticis pharmaca, panem, carnes, aut alia quaelibet officina quomodocumque elaborata, & ornata, vendere citam p. c. textu amicitiae, & familiaritatis absque speciali licentia in scriptis obtinenda etiam ab his Religiosis, quibus ex particulari suae Religiosis institutio id alias licet.*

17. *Si quis vero ipsorum aliquid contra hoc decretum quomodocumque facere, vel moliri praesumpserit, ipso facto poenam suspensionis à Divinis, privationis omnium officiorum, quae tunc obtinebit, ac perpetuae inhabilitatis ad aliam de cetero obtinenda, acque activae, ac passivae absque alia declaratione incurrat.*

18. *Et nihilominus contra eos Generales Thesaurarii procedat tanquam contra illicitos negotiatores, consilium poenam lucri, & capitale ad dictas artes, & officia spectantia.*

19. *Non obstantibus quoad supradicta omnia, & singula in praesenti decreto contenta, Constitutionibus, & ordinationibus*

Apostolicis in favorem quoruncumque personarum, atque Ordinum, sive Congregationis Cassinensis, Fratrum Praedicatorum, Societatis Jesu, Minimorum, aut aliorum quoruncumque tam mendicantium, quam non mendicantium, Congregationum Societatum, ac quilibet alterius Instituti, etiam necessarii, ac individuo exprimentis Ecclesiarum, Monasteriorum, Conventuum, Collegiorum, & aliorum quoruncumque Regularium locorum, nec non illorum etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis, quibus quoad ea, quae praesentibus adversantur, illis aliis in suo robore permanserint, Sacra Congregatio Sanctissimae Sacrosanctae Specialiter, & expressè derogat, ceterisque contrariis quibuscumque.

20. *Et ne praemissorum ignorantia à quoquam praetendi possit, voluit eadem Sacra Congregatio, ut praesentes ordinationes in variis Basilicis S. Joannis Lateranensis, & Principis Apostolorum de Urbe, & in Aede Campi Florae, ut moris est, afficerent omnes, ad quos pertinet, ut essent, & officiant, ac junctiveque personaliter intimatae fuissent. Utque eandem praesentium transmissis etiam impressis, manu aliquos Notarii publici subscriptis, sigillo personae in dignitate Ecclesiastica constitutae munitis, eadem profus fieri adhiberetur, quae praesentibus adhibetur, si formae exhibita, vel ostensa. Datum Romae die 29. Augusti 1637.*

21. *Hoc autem decretum non habere locum extra Urbem fecit resolyisse S. Congregatio Episcoporum, & Regularium in Neapolitana 5. Octobris 1646. at ipse non credo, nam militat etiam in Clericis, ac Regularibus extra Urbem eadem ratio decreti, nempe dilectissima Ecclesiastica, honestas Clericorum, Ita quidem, ut decretum non constituat novum jus, sed declarat antiquum, Jus enim antiquum interdicit Clericis, & Regularibus omnibus lucri causa negotiari, toto titulo, ne Clerici, vel Monachi, & c. ceterum instituta ibi: sub interminatione anathematis prohibemus, ne Monachi, vel Clerici causa lucri negotientur. Idem interdicitur jure novo Concilii Tridentini sess. 22. c. 1. ibi: ne negotiis secularibus jugentur: quod habet decretum irritum, quo tollitur usus, ac consuetudo contraria. Declaratio autem juris non inducit novum jus, sed quid statutum, sit ostendit: nam declaratio ita inest dispositioni declaratae, ut ipsam relinquit in sua natura. Clem. 1. de iur. l. *Asseto toto, ff. de her. red. insti. & l. Unum ex familia, ff. de falcidia, ff. de leg. 2. & l. Heredes palam, ff. si quis poss. ff. de testam. ibi: Potest declarare de quo sentitur. & puto posse. Nihil enim nunc dat sed datum significat, traduntque Bald. in l. 1. v. Quero quo testes, C. de Codicil. Felin. in super q. de off. de leg. Rod. dec. 454. num. 2. p. 1. rec. apud Farinac. & ceteri cum Glossa in c. Cum re, de usus & in c. Per tus, v. de novo, & de donat. Et proinde decreta hujusmodi circa jus commune à Sacris Congregationibus facta ostendunt, quid in jure decemur sit. Et ideo si jus commune obligat omnes Clericos, & Religiosos, obligat etiam hoc decretum. Siquidem non facit obligationem, sed ostendit ad quid jus commune circa negotiationem Clericorum, & Religiosorum obliget. Obligit enim ex vi sua prima, secundum quod auctoritative declaratur, ac proinde adheret substantiae ipsius, illud explicans in co sensu, in quo prima incipit. Est enim declaratio interpretativa, quae addit qualitem demonstrativam, non autem quae alterat substantiam, ut optime Bald. in d. l. Heredes palam, §. Et in sum, v. Tertio nota, ff. de testam. Imol. ibid. §. si quis poss. v. Item nota, v. Arctin. ibid. not. 4. Gabriel. lib. 3. consilij com. tit. de regul. jur. com. 3. m. 47. & 48.**

22. *Idque praesertim, quando decreta ejusmodi, prout est praesens, concipiuntur ex verbis, & ex ratione juris. Tunc enim tantum valent, quantum ex verbis juris, & ratione concipi possunt, eodemque modo se habent, ac jus ipsum, l. nominis, c. v. et l. §. Verum ex legibus, ff. de verb. signifi. & l. Sere oportet, §. Alud, ff. de excus. tut. m. l. non dubium, C. de legib. & notat Bald. in l. 2. §. Quis sit, ff. de negot. gest. & in l. Eius, m. 16. C. de appell. Mant. de consuet. lib. 1. tit. 16. n. 12. Ideoque cum hoc decretum factum sit intra limites verborum juris, habet vim à jure declaratum, estque declaratio interpretativa, non autem nova dispositio, ut docent Casir. in d. l. Heredes palam, §. si quis poss. v. Multatiles, ff. de testam. & consil. 38. v. Ex praedictis, vol. 1. Tiraque in resp. l. si unquam, v. libertis, n. 35. C. de revoc. donat. alios citans, Felin. in c. um olim, v. Aduci possit, de re jud. Gabriel. loc. cit. n. 62. Sarnen. in reg. de non tollen. jur. qual. n. 13. v. sed ad verendum. Quod praecipue locum habet in Regularibus.*

Unde S. Congregatio Concilii praecipit significari Regularium superioribus, ut invigilent, ne Regulares in Indis tam Orientalibus, quam Occidentalibus mercaturam exercent, neque in locis Regi infidelibus subiectis, neve inde reverentes aurum, argentum, gemmas, allaque merces secum deferant, ut videre est ex ejus decreto sub die 7. Octobris 1604. quod postea pro Indis Orientalibus die 22. Februarii 1633. Urbanus Octavus sanctione firmavit, quae est 16. in appendice, incipitque ex verbo §. 8. ibi: *Religiosi omnibus quibuscumque Ordinibus, & Instituti tam non Mendicantium, quam Mendicantium etiam Societatis Jesu eorumque singulis tam in praedictis locis nunc existentibus, quam in futurum ad illa mittendis, omnem, & quancumque mercaturam, seu negotiationem, quocumque modo ab eis fieri contingat, sive per se, sive per alios, sive proprio, sive communitatis nomine, directe, sive indirecte, aut quocumque alio praetextu causa, aut colore interdicitur, & prohibetur sub excommunicationis latae sententiae poena ipsi facto incurrendae, ac privationis vocis activae, & passivae, officiorum, graduum, & dignitatum quoruncumque ac etiam inhabilitatis ad ea, & insuper amissionis mercium, & lucrorum ex eis factorum. Quae omnia à Superioribus Religiosum, ex quibus delinquentes existunt, reservanda sunt ad usum missionum, quae eadem Religiosos habent, & habiturae sunt in futurum in praedictis Indis, & non in alios usus, etiam Superioribus praecipiente sub eisdem poenis, ut in hoc invigilent, & contra delinquentes ad praedictas poenas procedant, sublata eisdem facultate hujusmodi delinquentibus aliquid ex dictis mercibus, & rebus quomvis minimum remittendi, aut condonandi. Hinc solum permitti posse Regularibus, & Monialibus praesertim pauperibus, ut vendant medicinalia sive Aromataria, ea renovandi gratia, maxime pretis moderatis, declaravit S. Congregatio Episcoporum, & Regularium in eadem Neapolitana 26. Maji 1604. & in una Dominicanum 11. Octobris 1647.*

Itaque Ecclesiasticae personae quaecumque, etiam quibus non est interdicta negotiatio proprie dicta, si hoc vel alio modo negotientur, privantur privilegio immunitatis vendigalibus, ita quidem, ut quoad illud negotium, seu actum illum sine ipso jure privatae, etiam pro foro conscientiae, nulla expectata monitione, etiam non adit frequentia, seu consuetudo, ut late cum multis asserit Gutierrez, *tr. de gabell. q. 93. §. 7. textus in c. quancumque de censib. lib. 6. c. in Clem. Praesenti eod. tit. Quo jura cum simpliciter loquantur nulla facta necessitate monitionis mentione, simpliciter intelligenda sunt ita, ut Clericus negotiator quoad mores non gaudeat exemptione ab oneribus, etiam si non fuerit admonitus, ut à negotiatione desistat, Abbas Imola, Lopus, Geminianus, Ancharanus, Berous, & alii in c. fin. de vit. & honest. cler. Molin. de just. disp. 343. m. 10. Carolus Grass. off. 3. n. 84. Alter. c. 6. col. 10. & alii apud Dianam p. 1. tr. 2. v. 46. & p. 3. resol. 44. contra Rodriguez, Petrum Ledesnam, Ludovicum Lopez, Soufam, Duardum, & alios, quos refert Car. de Grass. n. 282. & Diana locis allegatis, ac contra Bonacinam, qui ait hanc monitionem praescribi, tanquam necessariam in c. fin. de vit. & honest. Cler. Unus enim textus supplet, & declarat alium. Sed responderetur, ex eo, quod Jus equumquam, & Clem. Praesenti recentius est, & in hunc fit alieujus monitionis memoria iuxta a totumque jus, optime inferri, mentem recentiorum Pontificum fuisse, ut absolute sine alia monitione mercatura Clericorum privaretur subsidio Ecclesiasticae immunitatis. Eo praesertim quod in dicto c. fin. non est simpliciter de sola mercatura sermo, sed magis generaliter de implicatione in negotiis secularibus. Nec dicitur expressè, quod Clerici priventur quoad merces immunitate Ecclesiastica, sed magis generaliter quod quoad suas facultates subiacent statutis, & consuetudinibus laicorum. Ex quo inferitur, tum textus non esse omnino eodum, tum probabile esse, quod in d. c. fin. voluit Abbas, quod sequuntur de Grassis, & Reginaldus, videlicet trinum monitionem requiri, ut post ipsam amittat Clericus immunitatem, etiam quoad ceteras suas res, quae non sint sub negotiatione, ut mox dicemus, iteus quod res Ecclesiae, ut notavit Glossa in v. suis facultatibus.*

Nullo tamen modo admitendum est, quod idem Abbas, 25 & alii volunt, praedictum cap. fin. loqui tantum de Clericis constitutis in Sacris, non vero de minoribus. Nam quidquid sit, quod his non sit interdicta negotiatio, generaliter merces Clericorum privantur immunitate in cit. cap. quancumque, Clem. Praesenti, & c. illud finale in hac conformitate loquitur generaliter de omnibus Clericis, ibi: *quod quidam Clerici terrae tuae, Molin. ubi sup. n. 3. quod si moniti*

non est præneccessaria, multò minùs necessaria erit solemnitas præscripta in c. non minus, & in c. Adversus de immo. Eccl. ut impositio, & exaction ab his facta consulto Episcopo; vel Romano Pontifice, & Clericis consentientibus; nam illa solemnitas necessaria est in casibus publicæ necessitatis, non autem mercaturæ.

26 Primò igitur dicendum est, onera pro mercibus solvenda esse, etiam si mercatura à Clericis exercetur per alios. Nam quidquid sit, et etiam per alios factam mercaturæ exercitum interdicitur sit Clericis, de quo alibi, ratio desumitur tum ex eo, quod textus generaliter loquitur, ut clarissimè in c. quamquam: ibi; negotiandi causa deserunt, aut deserunt faciunt, vel transmittunt. Tum ex eo quod obligatio ad onera non fuitur ex eo solum, quod mercatura sit Clericis inhiibita, sed ex eo quod condicio mercium non meretur in præjudicium laicorum Principum gaudere privilegio bonorum Ecclesiasticorum, nisi aliud sit expressum.

27 Secundò, Negotium non necessitate Clerici, vel Ecclesiæ est licitum, nec possunt pro rebus causa hujus negotiationis advectis, emptis, venditis, &c. imponi, aut exigi onera, c. secundum instituto, juncta Glossa v. causa lucri, ne Cler. vel Monach. Gloss. in d. c. quamquam, Imol. in cap. fin. 2. 3. de vit. & honest. Cler. & alii.

28 Tertio, tali immunitate gaudet etiam negotiatio instituta in solam utilitatem Ecclesiæ, & quotiescumque res adductæ, emptæ, vel venditæ sunt Ecclesiasticæ, etiam si negotiatio sit ad utilitatem propriam Clerici, text. in eod. cap. quamquam, & in c. fin. de vit. & honest. Cler. junctis Glossis, Abbas n. 10. & alii ibidem Grassius p. 1. dec. lib. 2. c. 12. v. n. 29. & 23. Bertachin. de gabel. q. 7. n. 11. alique; quia licet hujusmodi Clericus prohibendus sit negotiari, ex ejus tamen delicto non debent fructus Ecclesiasticis privari privilegio, quo aliundè gauderent. Quicquid in contrarium Carol. de Grass. eff. 3. n. 178. cum aliis, quos refert, nullo allato fundamento. Cur autem negotiatio instituta in utilitatem Ecclesiæ non expolietur immunitate, patet; quia hujusmodi negotiatio licita est, & cui sit equum ab Ecclesiâ, in cuius utilitate sit, impendi beneficium immunitatis.

29 Quarto, Pro persona ipsa Ecclesiastica nunquam potest expecti pedaggius, aut guidaggius, etiam si transeat negotiationis causa, aut ea de causa deferat merces; quia textus permittentes exactionem loquuntur super solis rebus, non autem super personis, & ita observavit Glossa in d. c. quamquam.

30 Quintò, Quoad fructus patrimoniales, seu Laicos in delatione, venditione, vel commutatione facta negotiandi causa, cessat immunitas, etiam si aliundè non intercedente negotiatione gauderent immunitate. Secus si tantum transvehantur alio, ut melius, plurisque vendantur, five alio negotiandi; quia illud simpliciter non est negotiari, Suar. de censur. disp. 23. sect. 2. n. 21. in terminis c. quamquam, Vivaldus, Reginaldus, & alii.

31 Sextò, Tenetur ad onera, qui pro una tantum, aut altera vice negotiatur, quicquid sit, an negotiator quis dicatur ex frequentatis actibus, vel etiam ex paucis, in quo prior pars est communior, pro qua facit modus loquendi c. fin. de vit. & honest. Cler. ibi; secularibus negotiationibus intendunt. Tamen quoad cessationem immunitatis dictum cap. quamquam, & Clem. Præsentis de censib. loquuntur generaliter, & ratio desumitur ex ipsa condicione mercium, quæ non est congruum in præjudicium Republicæ liberari oneribus.

32 Septimò, Artificium non est negotiatio in toto rigore, ut si quis emat materiam, & redactam in formam revendat, & universaliter quoties res melior facta, five naturaliter, ut animalia, five artificialiter revenditur. Ita Canonistæ communitur in c. ne Cler. vel Monach. & in c. fin. de vit. & honest. Cler. Molin. disp. 336. n. 13. & disp. 342. n. 6. Doctores apud Bellec. de exempt. Cler. §. 5. licet Duaridus arbitretur hoc artificium causa ditionis institutum non gaudere immunitate, & Sylvestre v. Cler. 3. q. 2. asserat, Clericum habentem in arvis suis pasca non posse emere animalia ad pascedum, & tradendum ad crementum. Sed non placet, quia tali modo regulariter ex pascis percipiuntur redditus, & proventus. Secus esse si emerentur, vel conducerentur aliorum pasca, vel fructus ante collectionem, dum adhuc prebent ad effectum alendorum animalium cum lucro, vel fructum revendendorum. In his enim casibus adest animus lucrandi ex industria saltem quoad partem, licet pars emolumentum sit pro labore, cura, &c. & ideo aliquis etiam negotiatio intercedere dici potest, Butr. in d. c. fin. de vit. & honest. Cler. Molin. d. disp. 342. n. 7. quamobrem nec rejicienda

est intentia Ancharani in cit. c. quamquam Sylvestri, Molinæ, Duaridi, & aliorum, adferens negotiari, ac proinde teneri ad onera eum, qui materiam insecam non propriis, sed aliorum ministrorum manibus elaboratam revendit. Nam licet pars lucri sit pro labore, cujus mercedem ipse vendens ministris exolvit, adest tamen industria in eo, quos pluris, ac sibi confiteri, res venditur, ut suppono. Aliàs enim quorum fieret emptio? Quicquid in contrarium Feder. de Sen. conf. 107. Abbas, Bellecus, & alii apud ipsum, & prædictis de causis emptione equi ad effectum locandi vocant negotium Molina loc. cit. n. 14. Quarant. in sum. V. d. g. l. c. v. l. similitur, Bonacina, & alii. Secus est, si materia insecata sit ex propriis, seu habeat rationem redditus, aut proventus; tunc enim immunitas locum habet, etiam si aliqua intermiscetur industria, Duaridus, & alii exemplificantes de salinis, & venis ferri.

Octavò, Animus lucrandi ex industria adesse debet in ipso initio emptiois, defectu cujus emens rem pro suo usu, & postea mutato consilio, aut ex alio occasione revendens, etiam lucro illicitus, & sperans alio tempore, vel loco vilius emere, non est negotiator, Navar. in man. c. 2. n. 128. Molin. disp. 339. & 672. Bellec. §. 4. n. 5. Suar. loc. cit. Grass. lib. 2. c. 120. n. 5. & x. Thom. 2. 2. q. 77. art. 4. ad 2. Unde Clericus succellor ejus, qui conduxerat agrum alienum non negotiandi causa, led ad se, & suam familiam sustentandam, non dicitur negotiari, si prosequa tur condicione, etiam si non habeat eandem necessitatem sustentationis, sed causa ditionis prosequatur, quæ ad id habeat jus ex ratione faciendæ primo conductio, cuius privilegio utitur conductio nis spatio non absolvo.

At verò quoad alia bona sua amittunt immunitatem, quando trina monito precesserit, stante frequentia, seu consuetudine, unde dicitur negotiator, c. ult. de vit. & honest. Cler. Clem. 1. eod. tit. Clem. Præsentis de cens. ibique Gloss. notat. Turrian. disp. 59. dub. 2. n. 6. Sanchez in opus. lib. 3. cap. 4. dub. 51. ubi plures adducit, Salcedo ad Diaz. c. 58. §. 6. hujusmodi verò ad vestigia solvenda non est facienda tunc à laica potestate, sed ab Ecclesiastica, instante Laica, Sanchez ibid. dub. 1. 52. Idque etiam si dubitetur, an sint Clerici res eæ, & an causa negotiandi deterat, ut elicitor ex eadem Clem. & tradunt Doctores, quos sequitur Salcedo ad c. 55. sub fin. In dubio tamen, an merces causa negotiandi afferat Clericus, standum est ejus iuramento, nisi contrarium probetur, Gloss. in Clem. fin. de cens. non negotiandi, ubi Card. & Imola, & docet Salcedo sup. §. 6. eod. quædam, dicta verò Clem. 2. de vit. & honest. Cler. & c. fin. de vit. & honest. Cler. ibi; præmissa triplici monitione per dies aliquot interpellatè adhibita; una enim pro tribus non sufficeret, ut cum aliis tradit Diana 3. p. 1. r. 1. resol. 4. non abstinerit à negotiatione. Multos & Summistas, & Jurisperitos in eam rem laudant Comit. 1. resp. in q. 53. n. 3. & Suar. tom. 5. in 3. p. disp. 22. sect. 1. n. 16. Addens n. 17. contra Navarum in sum. c. 27. num. 80. & multos Jurisperitos apud Sraecham de mercat. p. 3. n. 8. & 9. eam privilegii Clericis promotionem non esse privilegii Canonis, aut fori, sed solius immunitatis à tributis, & exactionibus; quia non plus fert textus d. Clem. 1. de vit. & honest. Cler. & c. fin. eod. nec plus à Pontifice postulatum fuerat. Subscribitur Molin. cr. de just. disp. 342. Bellec. 2. p. lib. 9. q. ult. sect. 2. Comit. lib. 1. resp. q. 53. n. 4. & Salas in de emps. & vend. dub. 3. n. 4.

Cæterum Clericus etiam in Sacris dimisso habitu negotiationi vacans, si ter monitus non respiciat, amittit ipso facto privilegium Canonis, non tamen fori, c. Contingit de sent. excom. & d. Clem. 1. de vit. & honest. Cler. Potest tamen recuperare privilegium resumendo habitum, & abstinendo à negotiatione, ut in d. Clem. Gelafus verò in c. Consequens, d. 88. suspensione multat Clericus negotiationibus implicatus, & Alexander III. in c. secundum instituta, ne Cler. vel Monach. intorquet anathema in Clericos, & Monachos lucri causa negotiantes. Religiosus porrò negotiatus adhuc gravius quam Clericus esse puniendus, comprehensis inter Religiosos etiam illis, qui Conversi dicuntur, ut notat Sylvest. v. Clericus 3. q. 3. & Reginaldus lib. 29. n. 325. habetur cap. sed nec extr. ne Cler. vel Monach.

Hæc autem prænotata sunt in Concilio Tridentino sess. 22. c. 2. de ref. Non sunt tamen sententiæ latae, sed tantum ferendæ, nisi post monitiones desistant. Item non intelliguntur, nisi solum de Clericis in Sacris, aut Beneficiis & Regularibus etiam laicis, ut de communi refertur Turrian. cit. n. 4. & 5. Genuen. in præx. c. 62. n. 9. & Less. c. 2. n. 4. lib. 3. Neque de constitutis in Sacris, vel Beneficiis,

tis, si semel, aut iterum sic impingant; quo eventu neque peccare mortaliter est ferè receptum apud Doctores, & tenent Less. n. 21. Navar. c. 27. n. 50. Filluc. tr. 35. n. 20. Turrian. n. 4. Tamen in omnes Religiosos cadunt, & tam quoad illos, quàm quoad alios quoscumque, in quos vibrantur, suppetant manifestum argumentum peccati mortalis incurrendi per frequentem violationem post præmissam monitionem; negat tamen gravem obligationem Cajetanus in sum. v. Clerus. Sed eam merito agnovit Molin. tr. 2. de just. disp. 342. Less. lib. de instit. d. c. 2. n. 4. Gutier. cr. de Gab. q. 3. n. 29. Fumus v. Clericus n. 6. Layman lib. 3. tr. 4. c. 17. §. 17. n. 39. Comit. lib. 5. q. 53. & multi, quos recenset, ac sequitur Dian. tr. de contract. resol. 72. & videtur liquere ex gravitate poenæ constituta in delinquentes.

Item hi omnes non possunt in morte disponere de acquisitis per negotiationem, sed ea omnia Camera Apostolica applicata sunt ipso jure, & veniunt in causam ipsius ex Bulla Pii IV. & Pii V. de quibus Navar. de spol. §. 8. n. 8. & Redoan. de spol. q. 2. n. 36. Azor. 10. 2. lib. 8. c. 2. q. 1. & 2. Quarant. v. Prædial. §. Et quoniam. Neque suffragatur facultas testandi concessa à Papa, ut patet ex dictis Bullis, & Doctoribus. Potest tamen Beneficiatus, seu Clericus de dictis bonis donare inter vivos, & poterit donataris ea resine, ut ex Bulla Pii IV. colligitur, Filluc. tr. 43. c. 4. n. 33. Azor. q. 3. In morte vero per testamentum, & donationem causa mortis disponere non poterit, aliis dispositio non valeret, & teneretur hæredes five ab intestato, five ex testamento, & legatariis, & donataris ea restitute Camera ante omnem sententiam nisi prior sententia, ut ait Azor. d. c. 2. q. 3. Filiuc. d. tr. 43. c. 4. n. 22. quamvis contra, quod possint ea retinere ante sententiam in conscientia, teneant Molin. rom. 1. disp. 147. §. Postea verò, Navar. conf. 3. de testam. num. 6. & 7. qui ait verum, dummodo negotiatio iniusta non fuerit, & non Molina, & Navarro consentire videtur Quaranta loc. citato, quare nonnulli Doctores, quos tacito nomine refert Bonac. de spol. 1. 2. pun. 2. §. 2. n. 1. putant ipsam acquisita per illicitam negotiationem cadere sub spolio, & prohibitionem testandi. Tum quia hic videtur versus sensus Constitutionis Pii IV. ibi; quomodolibet acquisita negotiatione illicita, aut aliis contra Sacros Canones. Tum quia posterior Constitutio Pii V. explicat priorem Pii IV. Et hæc etiam videtur sensus S. Congregationis Episcoporum, & Regularium in Brundisina 12. Martii 1612. ibi; Che non possidet beneficium aliquo, nè faceret negotii illiciti. Et cum verferuntur in materia præcæ, non est facienda extensio.

Quod etiam procedit, si Clerici non sint beneficiati, dummodo sint in Sacris ex communi Doctorum sententia, licet Canonibus, & Constitutionibus inspectis comprehendantur etiam Clerici in minoribus, qui simul & Clerici, & negotiatus esse volunt; secus si Clericatus renunciant. Nam in bonis, quos Clerici non beneficiati per illicita negotia quæsierunt, succedit per spolum Camera Apostolica ex Pio V. & Sixto V. habetur locum etiam in decretibus compositis. Nam in iis quoque acquisita in Clericis ex illicita negotiatione spolio cedunt, instrumeto compositionis non obstante ex Sixto V.

Nemo tamen sub pretextu negotiorum illicitorum potest processari post quatuor annos à die mortis suæ. Nam hoc crimen à die mortis Clerici præscribitur quinquennio, Herrera. in Inst. d. n. 9. Nec spolum habet locum, quando Clerici etiam Diocesum communiarum fecerunt aliquam dispositionem, five inter vivos, five in ultimis voluntatibus ad favorem spuriorum, tam propriorum, quàm alienorum, aut conjugum, aut parentum, seu ascendendum dictorum spuriorum, & filiorum, vel descendendum ex dictis spuris, etiam post mortem dictorum spuriorum, vel etiam aliorum non prohibitorum, in conscientia tamen, ut dictis prohibitis restitueretur. Bona enim sic relicta, & donata, postquam de illegimitate constitit, auferuntur à quibusvis possessoribus, & applicantur Camera Apostolicæ ex Pio V. & Sixto V. Et nihilominus id locum non habet quoad alimenta, & moderatam dorem, quæ succedit loco alimentorum, imò Azor. p. 2. Inst. lib. 6. cap. 10. q. 9. asserit filium illegitimum posse tunc conscientia accipere sibi necessaria ex bonis Ecclesiasticis patris, & Camera Apostolicam teneri esse consulere ex bonis patris, spolio subjeq. & quia de jure naturali, & equitate canonica filii, etiam sacrilegi, nefarii, & incestuosus pro modo facultatum sunt à Parentibus alendi, c. Cym haberet, de eo, qui duxit. Nec locum habet quoad incolas Urbis, qui disponere possunt secundum jus commune ad favorem illegitimum,

qui non sunt ex proprio ipsorum corpore procreati, multò magis ad favorem coniugum, seu quorumcumque cognatorum ipsorum illegitimum ex Paulo V.

Jam dictis accedit novissima, & gravissima Constitutio Innocentii sub die 17. Junii 1669. Clementis IX. qui viciniam Domini degenerantem in lambrucas zelo Pontificæ, sapientia Maximus repellanare non cessat, quid hæc ferri, boni animi agit dignus immortalitate, cum omnes ejus pietatem, clementiam, ingenium, Sanctimoniam laudarent.

CONSULTATIO LXXXV.

In materia jurisdictionis inter Episcopos, & Abbates sive Commendatores, an, & quatenus concedenda sit manutentio Episcopis in quasi possessione exercendi jurisdictionem Episcopalem in Territoriis Abbatiarum, &c.

Tenendum quidem videtur conclusionem, cui Episcopi in iniuntur, quod sibi competat manutentio ex sola assentientia juris in omnibus locis in qua Diocesis existentibus, procedere, & habere locum, quando ab altera parte non controuertitur, quod locus sit in Diocesi, aut existentia ab Episcopo legitime probatur aliquo ex modis à jure approbatis. Sed quando ab altera parte negatur existentia in Diocesi, & ab Episcopo non est legitime probatum, tunc quæstio possessionis dicitur intemptiva, nec potest de illa agi, sed prius est decidenda lis super existentia loci in Diocesi, & ea pendente tractari non potest de possessione, ut in hac specie tunc decisioes Seraphini 1278. n. 1. post tertium volumem, Tambur. de jur. Abbat. dec. 54. n. 3. & dep. 71. n. 5. cum alibi, in quibus habetur assentientiam juris tunc suffragari Episcopo, quando non controuertitur locum esse in ejus Diocesi.

Nec suffragatur, quod non detur locus, qui non fit in aliqua Diocesi, & quod in dubio locus præsumatur esse Diocesis Episcopi vicinioris. Primum enim non evincit, quia licet conclusio sit vera in abstracto, quod non datur locus, qui non fit in aliqua Diocesi, hoc tamen nõ inferri quod sit in Diocesi Episcopi adversarij, cum possit esse in Diocesi alterius, ut inquit Rot. cor. Ubald. dec. 75. n. 10. Et possit etiam esse locus constitutus propriam, & separatam Territorium, qui non est de Diocesi, neque in Diocesi ex communitatis à Rot. cor. Mart. Andrea dec. 54. n. 5. & post Tambur. loc. cit. 10. 3. dec. 69. n. 7. Præsertim cum concurrat actus, & probationes pro Territorio separato, Rot. cor. Ubald. d. dec. 75. n. 8. & seqq.

Secundum autem procedit, quando solum allegatur exemptio, quæ supponit exemptum esse in Diocesi, vel quando nullus alius prætendit locum esse separatam, & divivum à Diocesi. Sed quando concurrat alius, qui prætendit locum esse in sua Diocesi, vel constituit Territorium separatam, & datur actus, & probationes inferentes Territorium separatam, non suffragatur agenti allegare præsumptionem, quæ resultat ex majori vicinitate, sed tenetur plenè, & conclusivè probare locum esse in sua Diocesi, ut in specie huic objectioni respondet Rota post 3. tom. Tamb. dec. 71. n. 5. & apud Post. de manut. dec. 184. n. 2. & duobus sequentibus, ac n. 6. & in rec. dec. 197. n. 7. p. 8.

Ad tollendam autem omnem difficultatem, licet Abbatibus non incumbere id probare, possunt tamè offendere, Abbatias habere, & constituit Territorium separatam, quo causa Episcopus alterius Diocesis, quævis vicinior, nullam potest præcedere, neque exercere jurisdictionem in aliens Territorio, à suo separato, led illa pertinet ad Prelatum districti loci, qui in illo reputatur Ordinarius, sed in illo casu locum habent Constitutiones Apostolicæ, neque dispositio S. Concilii Tridentini contra exemptos, cum non comprehendant Prelatos habentes Territorium separatam, quod non plus duci solet, ut exerte declarat Rot. post Tambur. d. 10. 3. dec. 62. n. 1. & dec. 127. n. 3. & 4. & cor. Em. Othob. dec. 82. n. 1. & in Montis Castanensis jurisdictionis cor. Bichio 27. Martii 1651. §. fin. & alibi, ac Ciardin. vol. 2. controu. final. & nos 10. 2.

Territorium autem separatam multipliciter probari potest. Primò ex dotatione Abbatiarum cum expressa conditione, ac declaratione, quod Abbatibus pro tempore suam benedictionem à manu Summi Pontificis acciperent, ac sub ejus dotatione esse debent, itaut nec Episcopus aliquis, nec aliqua persona Ecclesiastica in ipsis Monasteriis aliquid præterdere posset. Maxime si id confirmatum fuerit privilegio Imperatoris præcipientis, ut de cætero nulli Archiepiscopus, vel Episcopus, nullus Dux, nullus Marchio,

chio, neque Comes, nullaque persona secularis, vel Ecclesiastica Monasterium, ejusque Abbatem, ac eius fratres in eorum personis, ac bonis, ac locis Monasterii subiectis, audeant molestare, vel inquietare, designatis, & stabilitis confinibus certis, ac determinatis, intra quos territorium dicti Monasterii claudatur, & continetur.

Hujusmodi enim concessiones honorum, & jurisdictionis temporalis cum exclusione Episcoporum, licet per se nihil firmant, cum non pendeat à Principibus laicis statueri fines Ecclesiasticas, & jurisdictiones spirituales distinguere, & assignare, neque ex finibus temporalibus, ac profanis argui solent ad fines jurisdictionum spiritualium, ac Diocesim Ecclesiasticam, dum tamen ex his constat, quod Monasterium acquisivit quoad temporalia Territoria separata, & jurisdictionem laicalem in Vasallos in illo Territorio à Principibus, qui illam dare potuerunt, dum postea supervenerunt Constitutiones Apostolicæ, quæ dictas concessiones confirmantur, dumque Summi Pontifices Monasterium sub B. Petri, ac ipsorum Pontificum protectione susceperunt, sique præsertim supervenerit privilegium Innocentii Octavi, qui omnia Cisterciensium loca, membra, & bona præsentia, & futura, Abbates, Abbatias, Monachos, Moniales, Vassallos, subditos, ac servientes sub B. Petri, ac sedis Apostolicæ superioritate, correctione, visitatione, dominio, ac potestate Archiepiscoporum, Episcoporum, & aliorum Judicum, & auctoritate, & scientia prælati perpetuo profus eximit, ac totaliter liberat, ita quod Archiepiscopi, Ordinarii &c. nullam in eos, & eorum aliquem, Monasteria tanquam profus exemptas, & exempta jurisdictionem, ac superioritatem &c. debeant quouomodo exercere, prout laicus continetur in ipsa Constitutione in Bull. 10. 1. Constit. 9. Hæc enim verba, & hujusmodi alia probant exemptionem plenam, & totalem, quatenus Pontificis sub sua immediata, ac sedis Apostolicæ protectione Monasterium suscepit, confirmatis privilegiis Principum Episcopos ab omni jurisdictione excludentibus, quod valde differt ab ordinaria exemptione, ac simpliciter susceptione sub protectione Sedis Apostolicæ, ut probat Rot. apud Post. dec. 627. num. 3. & 4. & dec. 628. num. 4. & 5. & in rec. dec. 219. num. 2. 3. & 8. ac dec. 239. num. 6. ac 7. p. 8. & in S. Angeli Lombardorum 10. Februarii 1640. coram Peutingerio. Et cum sint verba tam ampla, atque præsertim capacitate subiecti, trahuntur etiam ad jurisdictionem activam juxta doctrinam Innoc. in c. Pastoralis num. 2. de donat. & tradita in specie à Rodriguez, quæst. reg. tom. 2. quæst. 26. art. 3. num. 1. & 2.

Et multo magis si Pontifices exemerint non simpliciter Monasterium, & personas, sed loca omnia, & personas, subditos, & Vassallos, ac servientes, & sic Populum universum existentem in Territorio separato. Hoc enim casu res dicitur clara, & indubitabilis; quia dum Abbas habet Territorium separatum cum jurisdictione temporali sibi concessa ab Imperatore, vel aliis Principibus in illis personis, & deinde Summi Pontifices dicta bona, personas, & Populum subditum exemerunt, interdicitur Episcopis omni jurisdictione in hoc Territorio separato, ex his dicitur probata constitutio Territorii separati, dum Populus Abbati subiectus in illo Territorio certis finibus determinato, & incluso, à jurisdictione Episcopi eximitur, & detrahitur, ac Sedi Apostolicæ, & Abbatibus pro tempore subijcitur, ut in terminis probat, ita distinguendo Lotterio de re benef. l. 1. quæst. 24. num. 112. cum segg. & num. 120. Rot. in rec. dec. 314. num. 6. p. 1. ubi rec. ponderat esse diversum eximere simpliciter Monasterium, & eximere loca, & Populum, & dec. 19. num. 20. & seq. p. 8. & coram Mart. dec. 361. num. 2. & coram Mart. And. d. dec. 54. num. 2. & num. 5. ac 6. ubi ad veritatem valde diversum esse concedere simplicem exemptionem restrictam ad Monasteria, & eorum membra, & eximere totaliter loca, Castra, & Populum, neque jus ab Episcopo abdicare, & transferre in Abbatem, & d. montis Casinensis jurisdictionis 27. Martii 1631. coram Bichio, & in Carvensi collationis ordinum 26. Junii 1654. coram Veropio, in qua respondendo contrarium dicitur, illa procedere, quando in privilegio non fit mentio de Castris, Vassallis, & subditis, & in Astorcensis, seu nobilitatis jurisdictionis 19. Junii 1654. coram Eminentissimo Cerro, confirmata anno sequenti coram Celso.

Præcipue si in privilegio Summi Pontificis dicatur, quod Ordinarii, & Archiepiscopi nullam proflus in eos, & eorum aliquem, & Monasteria, tanquam penitus exem-

ptos, & exempta, jurisdictionem, & auctoritatem debeant quouomodo exercere. Hæc enim totalis abdicatio jurisdictionis, & Juris Episcopalis ab Ordinariis importat separationem Territorii, & exemptos pleno jure alteri subijcere, ac jurisdictionem quasi Episcopalem transferre, ut in specie tradit Lott. d. 24. n. 11. cum tribus seq. Rota coram Mart. And. d. dec. 54. n. 5. & 6. ac in rec. dec. 219. n. 3. p. 8. & in d. Cavensis coram Veropio, & in d. Astorcensis, seu nullius coram Eminentissimo Cerro.

Idque præsertim si accedat observatio subsequens. Si nimirum Abbates pro tempore, & successores sui, quod illorum sufficit, utramque jurisdictionem temporalem, & Ecclesiasticam pro tempore exercuerint. In quo casu removeretur omnis dubitatio, Rot. coram Seraph. dec. 102. 5. n. 10. & coram Jo. And. d. dec. 54. n. 14. Montis Casinensis coram Bichio, §. Quo verò ad secundum in fine.

His autem positis corruunt omnia, quæ in contrarium deduci possunt. Nam quatenus adducitur assensio juris, præterquam quod non potest allegari, dum Episcopus non probat, locum esse in sua Diocesi, remanet elisa, & nullius momenti, dum ostenditur privilegium plenæ exemptionis, ac Territorii separati. Hoc enim casu assensio juris amittit suas vires, nihilque operatur favore Ordinarii contra habentem privilegium cum quasi possessione jurisdictionis, Post. de manu. observ. 43. num. 20. & Rota post eum dec. 200. num. 24. & dec. 438. nu. 14. & dec. 713. nu. 3. & 6. cum segg. & in rec. dec. 685. n. 2. p. 1. & dec. 508. nu. 10. & seq. p. 5. & cor. Dur. dec. 21. num. 6. & post Tambur. de jur. Abb. d. 100. 3. dec. 55. num. 2. & 3. & dec. 59. num. 2. ac segg. Et in Barchinon. jurisd. 1. Junii 1644. §. non obstat quod Episcopus coram Bichio.

Sufficitque ad hunc effectum assensio juris aliquo modo oscillari, ac reddi dubiam, ne attendatur ad favorem Episcopi contra existentem in quasi possessione contraria, Matric. contr. res. l. 1. c. 11. num. 11. Add. ad Greg. dec. 312. n. 4. & Rota coram Seraph. dec. 1278. & coram Burat. dec. 219. pariter n. 5. ac ibi Add. lit. B. & apud Post. dec. 439. n. 1. & post Tamb. de jur. Abb. d. 10. 3. dec. 54. nu. 6. & dec. 70. n. 3. & in S. Angeli Lombardorum 10. Februarii 1640. coram Peuting. §. Que omnia.

Enunciative quoque contentæ in privilegio Principis, vel Summi Pontificis, in quibus Abbata dicitur Diocesis Episcopi non subsistunt; quia ultra quod enunciative non attenditur, in quibus principaliter contingit dubitari de enunciatio, ut in his terminis tradit Rot. post 3. tom. Tamb. dec. 54. n. 4. & dec. 91. n. 8. & apud Post. dec. 184. n. 10. Objectio cessat, quando hujusmodi enunciative possunt referri ad tempus antequam dicta loca essent nullius Diocesis; vel dicta verba sunt demonstrative, ut in dubio accipienda sunt, non autem taxative, neque limitative, ut in hac specie respondit Rot. coram Mart. And. d. dec. 54. num. 6. cum segg. Præsertim si ab Abbate dentur enunciative factæ à Summis Pontificibus, à Sacra Congregatione, & aliis, quod Abbacia est nullius, quæ tanquam conformes titulo separationis Territorii prevalere debent, Rota in S. Angeli Lombardorum 1. Junii 1640. coram Peuting. §. Quomodo.

Neque apparatus actorum, qui ab Episcopo fit ad probandum, quod ipse, ac ejus antecessores exercuerint jurisdictionem in locis Abbatiæ, ullius est momenti, si omnes hujusmodi actus facti sint post introductam litem super perinentia jurisdictionis; unde tanquam turbativi, & controversi non merentur attendi, cum quilibet quasi ex rapto vixerit, & jurisdictionem ad se trahere curaverit. Actus enim, qui facti sunt post litem, vel liti causam dederunt, nullum jus, nullamque possessionem tribuunt per textum in c. licet caus. de prob. Rot. coram Caval. dec. 633. num. 10. & dec. 649. num. 2. & 3. & coram Greg. det. 417. num. 2. Et in recent. dec. 288. num. 1. p. 6. & in Toletana Jurisdictionis super manutentione 10. Junii 1661. coram Taja §. & primo.

Comprobatur hac ratione; quoniam, ut ex actibus possit acquiri possessio jurisdictionis in præjudicium alterius, requiritur illius scientia, & patientia, ut nimirum sepe respondit Rota, nominatim apud Post. dec. 184. num. 20. & post 3. tom. Tamb. dec. 71. num. 16. passimque alibi. Acquiescentia autem non potest præstari in Abbate, dum pendebat lis, & ipse semper contradixit, actusque contrarios impugnavit, ac deturbavit, ut ponderat Rota in citata Toletana jurisdictionis coram Taja §. secundo quod ex ind. & §. sequenti, ubi ulterius dicitur, Episcopum, qui talia facit,

facit, esse in mala fide. Actus enim ex quocumque temporis lapsu non possunt aliquid tribuere Episcopo, non habentis pro se juris assensum pro acquirenda jurisdictione in loco alterius Diocesis, nisi probentur gestu cum scientia, & patientia ejus, de ejus præjudicio agitur, per ea, quæ docent communiter Doctores, Abb. in c. cum contingat nu. 11. de for. comp. Rip. in c. cum Ecclesia Surina n. 64. de caus. pos. & prop. Rot. in Aprutina jurisdictionis 9. Martii 1607. cor. Pamphilio, & dec. 75. num. 7. ac dec. 126. num. 13. coram Ubaldo.

Quæ facilius sunt amplectenda, si singuli actus sint valde irrevocabiles, ac insubstantes; quod autem Abbacia fuerit aliquando appellata Diocesis Episcopi, sive nullius minime refragatur, cum notorium fit tam Rotam, quam S. Congreg. facere hujusmodi appellationes alternativè, dum pendet lis, ut nemini præjudicium inferat, & ne videatur causam decidisse ante illius cognitionem. Sufficitque, quod actus sint æquivalens, & quod potuerint fieri sine scientia, & patientia Abbatis, sine qua ipsi non potuit præjudicari in ejus jurisdictione, Rota cor. Seraph. dec. 1278. n. 2. & dec. 203. n. 10. & 17. p. 7. rec. Præsertim cum ageretur etiam de præjudicio Summi Pontificis, cui Abbacia est immediata subiectio, cui ex facto aliorum præjudicari non potest, Vitalin. in Clem. 1. n. 57. de offic. Vicar. Rot. cor. Seraph. d. dec. 1228. n. 3. & rec. dec. 480. n. 40. p. 1. & allegata Altorcensis 19. Junii 1654. cor. Em. Cerro, §. Quia Abbas. Præ ceteris autem plurimum urgetur, si Abbates, vel Commendatarii contulerint beneficia, quæ sunt de perinentiis Abbatiæ, deputando exequutores cum facultate compellendi Contradictores per censuras. Hic enim actus ut concernentes non solum institutionem collationis, sed auctorizabilem, præsertim jurisdictionem omnimodam, & quasi Episcopalem, atque exemptionem Populi juxta firmata in dec. 47. n. 19. post 3. tom. Tamb. & in dec. 306. n. 14. & 15. p. 9. rec.

His ita constitutis tenendum nihilominus tanquam certum est, & contentantæ ad ea, quæ tunc secundo tradidi, questiones super jurisdictione inter Episcopos, ac interiores Prælatos esse potius facti, quam juris. Receipta siquidem ab omnibus propositio est, ut jurisdictionem à S. Concilio Trid. Constitutionibus Apostolicis, Ordinariis delegatam in concernentibus curam animarum, sacramentorum administrationem, & hujusmodi alia ibi expressa, procedere in Ecclesiis exemptis intra Ordinarium Diocesis existentibus, non autem in habitibus Territorium separatum, quæ nullus dici solet; quia in illis inferior Prælatos Ordinarii. Unde quæ à Concilio, & à Constitutionibus de Ordinariis dicuntur, huic Prælato, non autem Episcopo viciniori conveniunt, ut sæpius firmavit Rota præsertim apud Mart. And. cit. dec. 54. Em. Card. Othob. dec. 82. Montis Casin jurisdictionis 27. Martii 1651. coram Bichio, Cavensis collationis ordinum 26. Junii 1654. coram Veropio, Montis Virginis, sed nullius jurisdictionis 12. Junii 1656. & 8. Junii 1687. cor. Dunoz. S. Severini Parochialis 12. Junii 1660. cor. Bevilacqua, & in aliis, in quibus plures S. Congreg. Concilii declarationes referuntur.

Ex alia parte recepta etiam propositio est, hanc qualitatem Territorii separati, seu nullius non præsumi, nisi de illa doceatur per Privilegium Apostolicum, vel per immemorabilem, canonizatam per tres conformes, ac interim Episcopus manutendens est in exercitio jurisdictionis delegatæ, ut sæpius declaravit eadem S. Congreg. in declarationibus, quas adduxi d. 10. 2.

Quando igitur Abbates, vel Commendatarii prætenderent jurisdictionem quasi Episcopalem cum Territorio separato ex sola ratione possessionis immemorabilis, & propter actus jurisdictionales ab ipsis exercitos, tunc esset difficultas vel ex eo, quod dicta immemorabilis exigit canonizationem, vel quia ob actus contrarios ex parte Episcoporum deductos dubitari posset de interruptione, quodque propterea esset improbabilis.

Quare omnes conclusiones ex parte Episcoporum deductæ sunt extra casum controversiæ, quando Abbates prætendunt hanc ordinariam jurisdictionem cum Territorio separato in vii privilegii Apostolici, quod in limine foundationis Abbatiarum ad petitionem Principum, vel alius Pontifex concessit, non obstante quod privilegium Apostolicum non loquatur explicitè de Territorio separato, sed de exemptione cum receptione Abbatiæ sub immediata jurisdictione ac protectione B. Petri, ac Sedis Apostolicæ. Quia stante præcedenti lege fundatoris, ut Abbas ius solius Summi Pontificis jurisdictione sit, quodque nec aliquis Episcopus, nec aliqua persona Ecclesiastica unquam ibi aliquid præterdere possit, ac etiam stante subsequuta observantia resultat exinde interpretatio, quod privilegium ita conceptum, importet Territorium separatum, ut de confirmabilibus privilegiis habetur apud Martio. And. d. dec. 54. in d. Montis Virginis coram Dunozero, ac in aliis, & in specie privilegii in conformitatem legis adjectæ à Rege fundatore habetur apud Ciardin. d. contr. 220. Et sic Abbatis retentio non est in sola possessione, seu præscriptione, sed in privilegio, actusque ejus possessorij non deducunt ad effectum præscribendi, sive novum jus ex illis querendi, sed ad effectum interpretandi, seu declarandi privilegium Apostolicum. Atque ex hoc tolluntur omnes conclusiones, quæ ab Episcopis deduci possunt, quæve procedunt in casu, quo observantia deducitur tanquam præscriptiva, & novi juris inductiva, sedis autem ubi tanquam interpretativa.

Hinc nullatenus obstant actus ex parte Episcoporum deducti; licet enim actus, qui dant causam liti, seu gesti sunt lite pendente, essent valde considerabiles ad effectum interruptendi prescriptionem, & faciendi, quod possessio Abbatis dici non posset pacifica, quando ex ea solum jurisdictione deduceretur, circumscripto tamen hoc effectu, si non obstante ex receptissima juris consuetudine, quod actus gestij, lite pendente, seu qui liti causam dederunt, non habentur in aliqua consideratione, ac præter generalia, de quibus Greg. etique Add. dec. 4. in hinc terminis jurisdictionis habetur in d. Montis Virginis jurisdictionis coram Dunozero, in Tirafonensi jurisdictionis 14. Decembris 1663. cor. Vicecomite, ac in aliis.

Finis Quinti Tomi.

